

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
Інститут філології й журналістики
Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю**

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

ЗАСОБИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ У СУЧАСНИХ ЖУРНАЛЬНИХ ВИДАННЯХ

Студентки ОКР спеціаліста, групи СЖ
Галузі знань 0303 Журналістика та
інформація
Спеціальності 7.03030101 Журналістика
Костюк Світлани Станіславівни

Науковий керівник: доцент, кандидат наук
із соціальних комунікацій Гандзюк В. О.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Голова комісії: _____

Члени комісії: _____

м. Вінниця – 2016 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. Засоби візуалізації і преса: джерела вивчення	7
1.1. Дослідження ілюстративного наповнення у друкованих ЗМІ.....	7
1.2. Періодичні видання: проблема вивчення.....	17
РОЗДІЛ ІІ. Специфіка використання візуального ряду на шпальтах журналів.....	28
2.1. Зображальне наповнення щотижневика «Вокруг света».....	28
2.2. Візуальна інформація на сторінках видання «Країна».....	38
2.3. Ілюстративний ряд у журналі «Безпека життя на Вінниччині».....	49
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64

ВСТУП

Актуальність дослідження. Зображальний матеріал виконує як естетичну функцію в газетах, журналах, так й інформаційну. Фотографія – суспільний документ, що підтверджує правдивість наведеної інформації або спростовує її. Значний масив інформації у друкованих періодичних виданнях передається не лише за допомогою текстового наповнення, а й фотоілюстрацій та різноманітних зображальних засобів. Обрати, що є головним у матеріалі – текст чи ілюстрація – досить складно. Іноді фотосвітлина слугує своєрідним доповненням до публікації. Проте трапляється і таке, що значимість однієї фотозамітки чи влучного шаржу є набагато більшою, ніж сам текст, передаючи всю суть певної теми чи проблеми.

Якщо науковці приділяють увагу вивченню саме текстового наповнення друкованих ЗМІ, то щодо питання використання зображальних засобів – недостатня кількість інформації, особливо якщо вона стосується безпосередньо фотожурналістики.

Сьогодні фотожурналістика як наука знаходиться на стадії активного розвитку, тому потребує досконалого вивчення особливо в жанровому плані. Часто виникає жанрова невідповідність ілюстрацій і тексту, іноді навіть розбіжність між ними. Чітких меж щодо визначення того чи іншого жанру немає, тому можна спостерігати таке явище, як дифузія фотожанрів.

Актуальність дослідження зумовлена відсутністю досліджень особливостей використання фотожанрів на шпальтах газет.

Мета дослідження – з'ясувати особливості використання засобів візуалізації, зокрема, жанрів фотожурналістики, інфорграфіки та малюнків (карикатури та шаржі) на шпальтах журналів «Вокруг света», «Країна» та «Безпека життя на Вінниччині».

Для реалізації мети дослідження було поставлено такі **завдання**:

- з'ясувати джерела вивчення періодичних видань жанрів

- фотожурналістики, інфографіки, малюнків;
- розглянути фотографічний, ілюстративний, інфографічний ряд, який використовують журнали «Вокруг света», «Країна», «Безпека життя на Вінниччині»;
 - проаналізувати жанрові форми засобів візуалізації на шпальтах журналів, визначити їх взаємодію з текстовим наповненням.

Об'єкт дослідження – щомісячний російський журнал «Вокруг света», щотижневий український журнал «Країна», спеціалізований щомісячний журнал Головного управління державної служби з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області «Безпека життя на Вінниччині» упродовж 2015 року.

Предмет дослідження – специфіка використання та функціонування різних жанрів фотожурналістики, інфографіки та малюнків (карикатури та шаржів) на сторінках журнальної періодици.

Методи дослідження: класифікації (поділ зображальних матеріалів на групи відповідно до ілюстративного жанру), типологічний аналіз (визначення загальних ознак і властивостей притаманних кожному жанру візуалізації), порівняльний метод (виявлення подібності і розходження досліджуваних жанрів).

Джерела дослідження. Від вдалої концепції видання, оформлення і комунікативної структури залежить успішність розповсюдження журналу. Наукових доробків на цю тему існує досить невелика кількість. Серед українських дослідників можна назвати: Б. Валуєнко, В. Іванов, О. Лагутенко, В. Лисенко, В. Шевченко. До закордонних науковців, яких цікавить це питання, належать: А. Акопов, А. Бочаров, О. Бочковський, Г. Брилов, Г. Волчек, С. Галкін, Н. Гончарова, О. Камкін, Є. Пльонкіна.

Питанням жанрології фотожурналістики дослідники почали активно приділяти увагу ще за радянського періоду (Д. Акчурін, Г. Алямовська, В. Березін, Г. Волчек, М. Ворон, О. Камкін, Д. Струженцов, А. Максимов), на початку третього тисячоліття зарубіжні та вітчизняні вчені продовжують працювати у цьому напрямку (В. Березін, М. Василенко, М. Ворон,

О. Колосов, М. Максимович, Л. Поліха, М. Рожкіна, П.Холланд, Б. Черняков).

Значний внесок у дослідження зображальної журналістики українських періодичних видань зробив вчений-журналістикознавець Б. Черняков.

У сучасному медійному дискурсі питання інфографіки розглядають зарубіжні та українські теоретики: О. Антонов, М. Картер, А. Кіаро, В. Лаптев, Н. Лосєва, Е. Тафті, В. Тулупов, Н. Холмес, Г. Цуканова, Ж.-М. Шапе, В. Шевченко.

Наукова новизна дипломної роботи. Вперше здійснено аналіз фотожанрів, інфографіки, малюнків на шпальтах журнальних видань. Проаналізовано специфіку взаємодії ілюстративного матеріалу й текстового наповнення. Структуровано та узагальнено джерела дослідження засобів візуалізації у пресі.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Одержані результати сприятимуть дослідженню жанрів фотожурналістики, інфографіки та малюнків у журнальних виданнях доповнять здобутки науковців у вивченні ілюстративної інформації у періодиці. Результати дослідження можуть бути використані для подальшої розробки питань, пов'язаних із дослідженням зображального наповнення періодичних видань для викладання дисципліни «Фотожурналістика».

Апробація результатів дослідження. Доповідь про особливості функціонування жанрів фотожурналістики, інфографіки, малюнків та їх різновидів на шпальтах журнальних видань виголошено на звітній конференції викладачів і студентів ІФЖ ВДПУ ім. Коцюбинського (2016 р.). У збірнику «Журналістика й мистецтво слова» опубліковано статтю «Своєрідність використання засобів візуалізації у журнальній періодиці» (Вінниця, 2016. – Вип. 8. – С. 173 – 180).

Результати дослідження апробовані на VII Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців «Масова комунікація: історія,

сьогодення, перспективи» (Луцьк, 2016 р.) Стаття «Розмаїття фотожанрів на шпальтах газети «33-й канал» прийнята.

Також апробація теми дипломної роботи відбулася в межах III Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених «Вплив нових медіа: міждисциплінарний підхід» (Одеса, 2016 р.), стаття «Засоби візуалізації інтернет-видання «Українська правда» прийнята.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, що містять п'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (41 позиція). Загальний обсяг роботи – 68 сторінки. Список використаних джерел поданий на 4 сторінках.

РОЗДІЛ I

Засоби візуалізації і преса: джерела вивчення

1.1. Дослідження ілюстративного наповнення у друкованих ЗМІ

В історії творення і виникнення жанрових форм журналістики відбувається цілком природне та закономірне взаємопроникнення жанрів. З'являються нові жанри, змінюється техніка, виникає велика кількість змішаних форм, відбувається оновлення та збагачення мистецтва фотографії [1]. Вони дають читачам більше подробиць і деталей про ті події, які вони ілюструють. Фототекст став невід'ємною частиною журналістики як професії, адже він з'явився першим конвергентним типом тексту, в якому одночасно співіснували новини та аналіз, логіка і емоції, аналіз і рекреація, високе і масове мистецтво [4, с. 5].

До засобів візуалізації друкованих ЗМІ належать: фотографії, малюнки, карикатури, комікси, інфографіка (схеми, мапи, таблиці, колажі, діаграми, графіки) [5, с. 284–290].

Фотожурналістика надалі продовжує відігравати значну роль у теорії жанрів журналістики. Світлина – важливий засіб інформування, який часто впливає на читача набагато сильніше, ніж друкований текст. Фотознімки виконують роль заголовків, привертають увагу, поліпшують якість дизайну [12].

Сьогодні досить складно говорити про фотографічні жанри сучасних ЗМІ так, щоб не викликати непорозуміння і заперечень. У кожному вузькому професійному співтоваристві поступово вироблялися свої критерії, відповідно з якими формувалася система сучасних жанрів. Фотожурналісти говорять на одній мові, редактори – на іншій, мистецтвознавці та критики – спілкуються, використовуючи свою термінологію. Одну і ту ж роботу вони відносять до різних жанрів, змішуються поняття виду фотографії та фотографічного жанру. Іноді критерієм визначення фотографічного жанру стає об'єкт зйомки або ж специфіка і метод роботи фотографа. Репортажний портрет, приміром, і студійний портрет – далеко не одне і те ж, хоча об'єктом

зйомки є людина, адже можна розділити портрет на чоловічий і жіночий, дитячий, парний або груповий. Деякі критики і дослідники сучасної журналістської фотографії пропонують на чільне місце ставити завдання, яке визначає для себе фотожурналіст, вирушаючи на зйомку. Звідси і поява таких термінів як «фотографія деталі», «образна фотографія» [8].

Питанням жанрології фотожурналістики дослідники почали активно приділяти увагу ще за радянського періоду (Д. Акчурін, Г. Алямовська, В. Березін, Г. Волчек, М. Ворон, О. Камкин, А. Максимов, Д. Струженцов). На початку третього тисячоліття зарубіжні та вітчизняні вчені продовжують працювати у цьому напрямку: В. Березін, М. Ворон, О. Колосов, М. Максимович, Л. Поліха, М. Рожкіна, П. Холланд, Б. Черняков та інші. На сучасному етапі розвитку журналісткознавства ця проблема залишається актуальною, оскільки жанри стають доволі пластичними, мінливими, з'являються явища міжжанрової (та міжгрупової) дифузії, трансформації, модифікації.

Традиційно до інформаційних жанрів фотожурналістики відносять фотозамітку (термін-дублет – фотоінформація), фоторепортаж, фотозвіт. Однак ця класифікація не є вичерпною і часто до перерахованих інформаційних жанрів додають фотокореспонденцію (В. Березін, В. Іванов); фотоілюстрацію (В. Березін); фотоінтерв'ю (І. Бальтерманц); розширену фотозамітку, фотозвинувачення, фоторепортаж, фотоанонс, фотохроніку, фотокореспонденцію інформаційного виду тощо.

На думку українського дослідника фотожурналістики професора Ю. Шаповала у процесі пізнання дуже важливою є функція зору: «Від розуміння зору в процесі відображення навколишнього світу людина перейшла до створення «діючої моделі» ока, яке було б всюдисущим, володіло властивостями швидкої фіксації, творення правильного відбитка побаченого, яке залишало слід не лише в мозку однієї людини, а робило результат бачення здобутком часу і багатьох людей. Минуло багато років,

перш ніж камера-обскура (темна камера) перетворилась у фотоапарат з лінзовим об'єктивом» [5].

О. Колосов переконує, що такі жанри, як фотоінформація, фотокореспонденція, фотозамітка, фотозвіт, фотозвинувачення, фоторепортаж в одному кадрі є штучними, суперечливими та суб'єктивно виокремленими з давно відомих жанрових утворень – фоторепортаж та жанрова світлина [17].

Російський дослідник С. Гуревич у своїй праці «Газета: вчора, сьогодні, завтра» доводить, що візуальна інформація у газеті зайняла повноцінне місце поряд з вербальною. У XX столітті телебачення привчило споживачів дивитися на картинки, тому система ілюстрування газети має важливе значення. Дослідник пропонує розгалужену класифікацію газетних фотоілюстрацій. Автор поділяє їх на кілька видів: репортажний знімок, фотозвинувачення, фотонатюрморт, фотопортрет, фотопейзаж, фотоетюд, фотонарис, фоторепродукція. Поняття натюрморту, пейзажу і портрета використовуються у класичному розумінні. Щодо фоторепортажу, то це знімки, які фіксують певний момент, в якому опинилася особа чи група осіб. Якщо в інформаційній публікації відображений факт розглядається з одного боку, в одному аспекті, то в публіцистичному матеріалі – у кількох: соціально-політичному, естетичному та інших [8].

Фотоілюстрація – невід'ємна частина видання є засобом художньо-технічного оформлення. Це обумовлено специфічністю фотографічного зображення: знімок є візуальною копією фрагментів дійсності. Достовірність журналістської фотографії – це комплекс зображувальних засобів і прийомів [14, с. 4].

Некодована, графічно близька до дійсності мова знімка не просто виділяє фотоілюстрацію серед інших елементів художньо-технічного оформлення періодичних видань, вона ще й розширює можливості оформлення. Не менш важлива особливість фотоілюстрації є швидкість сприйняття інформації, яка в ній розміщується. Якщо в текстовому матеріалі

об'єкт розкривається з кожним рядком і його образ відтворюється у свідомості читача поступово, то візуальна інформація знімка сприймається практично миттєво [6, с. 14].

Фотографія є засобом передачі інформації, є суб'єктом комунікаційних процесів. Зображення може бути автономним (наприклад, часто у рубриках типу «прес-факт» фотографія подається без підписів, заголовків, бо не потребує текстового супроводу), а може бути й доповненням до тексту (підтверджує висловлене, дублює словесний образ або розкриває нові подробиці, розширює повідомлення) [20]. Останнім часом роль світлини в інформуванні значно зросла: медіаексперти переконані, що «вербальну модель комунікації зруйнувала аудіовізуальна культура, після приходу якої текст і зображення помінялися місцями. Основна комунікативна роль тепер належить зображенню, а текст додається як ілюстрація [8].

Фоторепортер ставить перед собою цілі і завдання, вибирає для зйомки ті об'єкти, знаходить ті форми відображення, які найкращим чином відповідають матеріалу. У той же час він запозичує деякі зображально-виражальні засоби художньої фотографії. Це збагачує фотожурналістику.

На думку В. Горохова «журналістика використовує ті форми пізнання, які, по-перше, дозволяють їй негайно втручатися в хід поточної історії, по-друге, забезпечують ефективний вплив на маси і, по-третє, надають можливість для гнучкого і мобільного вдосконалення самої журналістики». Ці висновки стосуються і фотожурналістики, адже будучи компонентом системи «Журналістика», вона проявляє закономірності цієї системи, виявляє в собі інтегративні якості [5, с. 25].

Дослідник В. Березін пояснює, що жанри фотожурналістики беруть свій початок від жанрів образотворчого мистецтва. Графічне мистецтво має теж свої жанри – малюнок, плакат, карикатуру, книжкову ілюстрацію, промислову і оформлювальну графіку. Фотомистецтво використовувало не тільки принципи відображення дійсності, століттями що склалися в образотворчому мистецтві, але і його жанри. Так у фотожурналістиці

трапляються «монументальні полотна» – розвороти в газетах і журналах, присвячені як соціальній тематиці, так і рекламно-розважальної. Мають місце і пейзажі, портрети, натюрморти.

Також фотожанри пов'язані з літературою. Історично визначилися і існують такі жанри: розповідь, повість, роман (відносяться до епічного роду); драма, комедія, трагедія (відносяться до драматичного роду); поема, балада, елегія, ода, ліричний вірш (відносяться до ліричного роду).

Якщо говорити про видову і родову суть фотожурналістики (не фотомистецтва), вона, звичайно, ближча до журналістики. Фотомистецтво пов'язане з такими жанрами, як інформаційна замітка, репортаж, нарис, коментар, есе, фейлетон, памфлет [4].

Відповідно фотожурналістика поділяється на три групи: інформаційно-публіцистичні жанри, художньо-публіцистичні та декоративно-прикладні. Жанри визначаються за художнім спрямуванням діяльності. Одна й та ж ілюстрація може розглядатись в межах різних жанрових груп. Фотографія як один із видів відображення дійсності має багато напрямків. М. Каган сформував модель фотографії, яка вміщує вісім: документально-хронікальний, політично-публіцистичний, науково-дослідний, інтимно-комунікативний, меморіальний, рекламний, оформлювальний, художньо-експозиційний. Проте важливе значення для визначення жанру має безпосередньо текстовий матеріал [12, с. 4].

Процес виникнення нових жанрів та особливостей їх класифікації не закінчився й триває досі. Саме тому про жанри фотожурналістики говорити доволі складно – єдиного усталеного поділу не існує і кожен дослідник класифікує фотоматеріали на власний розсуд. На цій проблемі наголошує В. Здоровега: «У науці є спроба кваліфікувати фотографію, взявши за основу жанрову структуру вербальної журналістики, що не зовсім відповідає природі зображення, або зводити фотожурналістику до фотоінформації, фоторепортажу, фотонарису, що з позиції сучасної практики є її збідненням» [35].

На думку автора статей з теорії фотожурналістики А. Гоффмана, існує три основні групи фотографії: ілюстративна, інформаційна та художньо-документальна. Професор В. Тулупов поділяє жанри фотожурналістики на канонічні (фотоінформацію, фотопортрет, фоторепортаж, фотоплакат) та публіцистичні жанри (фотоетюд, фоторепродукція і фотореклама). Колишній головний редактор журналу «Советское фото» Г. Чудаков вважає, що жанрова термінологія фотожурналістики бере за відправну точку журналістську термінологію, тоді як термінологія фотомистецтва бере початок від жанрів живопису та графіки. Жанри фотожурналістики діляться на дві умовні групи: інформаційно-публіцистичну (фотоінформація, фоторепортаж, фотоілюстрація) та художньо-публіцистичну (фотонарис, фотосерія, фото-плакат) [37].

За класифікацією М. Березіна жанри фотожурналістики поділяються на інформаційно-публіцистичні (фотоінформація, фоторепортаж, фотоілюстрація фотокореспонденція), художньо-публіцистичні (фотозамальовка, фотонарис, фотомонтаж, фотоколаж, фотосеріал, фотоплакат), декоративно-прикладні жанри (пейзаж, етюд, портрет, репортажний знімок).

В основі фотоінформації лежить одиничний факт, який розповідає, що, де і коли відбулося. У свою чергу фотоінформація поділяється на коментовану, некоментовану і розгорнуту. Жанр є найоперативнішою формою відображення дійсності [4, с. 95].

Для більш досконалого аналізу особливостей функціонування фото жанрів на шпальтах журналів варто звернути увагу на специфіку дефініцій різних жанрових груп.

Фоторепортаж – більш розгорнута інформація, направлена комунікатором (фоторепортером, журналістом) на читача з метою висвітлення багатоскладової події. Фоторепортаж включає серію знімків, які висвітлюють подію на різних стадіях розвитку. Жанр поділяється на хронікальний, фоторепортаж-звіт та фоторепортаж, що дає оцінку початку

подій [4, с.98]. Репортаж як жанр обмежений часовими рамками. Найчастіше в пресі використовують лише окремі знімки, а не серію фотознімків. Це може бути крупний план відомої людини або кульмінаційна ситуація [5, с. 11]. Як стверджує М. Максимович, хороший репортаж – це історія, яку фотограф повинен уміти розповісти захоплено і яскраво, не забуваючи при цьому про основні деталі [21].

Фотокореспонденція – порівняно новий жанр сучасної фотожурналістики. Жанр не відображає розвиток певного явища чи події, а підводить підсумок, дає оцінку. На відміну від розгорнутої фотоінформації фотокореспонденція відкриває взаємозв'язок між декількома фактами і подіями [2, с.105].

Фотоілюстрація – вторинний візуальний жанр відображення дійсності, що дає зримий образ на момент здійснення вербальної комунікації.

Фотозамальовка – предтеча фоторепортажу. Витоки жанру пов'язані з соціальною фотографією, створення життєствердного настрою шляхом експресивних імітованих ефектів. Фотозамальовка буває ліричною, пейзажною, інформаційно-пізнавальною [2, с.105].

Фотонарис – жанр фотожурналістики, який висвітлює певні етапи життя зображуваної на ньому людини чи групи людей. Різновидами фотонарису є портретний, проблемний. Об'єкт відображення фотонарису – це явища сучасного суспільного життя [5, с. 25].

Фотопортрет – зображення людини чи групи осіб. Поділяється на портрет-нарис, репортажний портрет, портрет-замальовка [2, с. 108].

Фотомонтаж, фотоколаж, фотосеріал, фотоплакат – жанри фотожурналістики, у яких спільне є поєднання в одному кадрі декількох сюжетів з метою створення певного художнього ефекту [2, с. 119].

Декоративно-прикладні жанри на шпальтах газет простежуються рідше (пейзаж, етюд, натюрморт), їх замінюють журналістські (фотозамальовка, репортажний знімок, портрет) [2, с. 121].

За класифікацією Н. Ворона до перелічених жанрів додається ще фото замітка, замість фотоінформації, та фотоанонс. На думку дослідника недоцільно вживати назву фотоінформація, оскільки будь-яка фотографія є носієм інформації [5, с. 25].

У сучасному медійному дискурсі питання інфографіки розглядали зарубіжні та українські теоретики (О. Антонов, М. Картер, А. Кіаро, В. Лаптев, Н. Лосєва, Е. Тафті, В. Тулупов, Н. Холмес, Г. Цуканова, Ж.-М. Шапе, В. Шевченко). Інфографіку можна охарактеризувати як майстерність передання новин з використанням прийомів дизайну, ілюстрацій, картограм та фотографій [5, с. 308].

Першими почали використовувати поєднання графіки і тексту видавці газети «USA Today» у 1982 році. За кілька років газета увійшла до п'ятірки найбільш читабельних видань країни. Інфографічні зображення були одним з помітніших і затребуваних читачами нововведень [32].

В. Тулупов до інфографіки відносить карти, таблиці, схеми, наголошуючи, що її мета – наочно ілюструвати публікацію [37].

Великий внесок в дослідження візуальних комунікацій зробили західні спеціалісти. Серед них Е. Тафті, професор Йельського університету, автор книг «Visual Display of Quantitative Information», «Visual Explanations»; А. Кіаро – арт-директор медіахолдинга «O Globo», автор книг «Sailing to the Future» та «Information Visualisation in the News: Print and Multimedia Infographics Storytelling»; Н. Холмес – директор фірми з виробництва інфографіки «Explanation Graphics», автор книг «Wordless Diagrams», «Pictograms»; Х. Ерреа – організатор міжнародного конкурсу-самміту з інфографіки «Malofiej Infographics Awards», автор численних статей з інфографіки. В своїх роботах вони відмічають, що інфографіка не є ні дизайном, ні ілюстрацією в чистому вигляді. Сучасну інфографіку можна охарактеризувати як майстерність передачі новин з використанням прийомів дизайну, ілюстрацій, картограм та фотографій. Це не означає, що потрібно зв'язувати нові форми викладу інформації з чисто декоративними

прийомами. Потрібно переслідувати ті ж цілі, які має переслідувати «гарний журналіст» [40, с. 308].

Інфографіка є синтетичною формою організації журналістського матеріалу, повідомлення, що включає в себе, по-перше, візуальні елементи, а по-друге, тексти, що їх пояснюють. Інфографіка як спосіб подачі інформації має ряд переваг. Сприймати інформацію краще через графічні об'єкти спілкування. З урахуванням того, що сучасні читачі краще засвоюють інформацію, втілену у візуальних образах, комунікація від відправника повідомлення (в нашому випадку ЗМІ) до одержувача (читачеві) стає найбільш успішною. Інфографіка – своєрідне інформаційне навантаження, яке максимально виключає інформаційний шум. Будь-яка інфографіка дає концептуалізацію теми, оскільки вибір того чи іншого образу, що візуалізує повідомлення, пропонує точний відбір графічних рішень [32].

У багатьох редакціях українських видань інфографіку вважають повноцінним змістовим елементом сучасного ЗМІ, але ще широко розповсюджене ставлення до інфографіки як до декоративного елементу, різновиду ілюстрації. Сучасні вітчизняні практики вважають інфографікою поєднанням тексту та графіки, створене з наміром наочно зобразити інформацію, донести до аудиторії документальний факт. Інфографіку використовують, коли необхідно продемонструвати устрій чи алгоритм роботи чогось, співвідношення предметів і фактів у часі й просторі, показати тенденцію, реконструювати подію, організувати великі масиви однорідної інформації [40, с. 307].

Сьогодні інформаційна графіка – це не тільки різні карти, таблиці, діаграми (лінійні, стовпчикові та стрічкові, кругові), схеми, креслення, картограми, картосхеми, це нова форма подання журналістського змісту. Сучасна інфографіка є візуальним розкриттям якоїсь соціально-політичної теми (проблеми) з використанням карт, таблиць, діаграм, а також фотографічних, мальованих ілюстрацій, колажів, фотомонтаж. Подібна інфографіка може займати сторінку або розворот періодичного видання,

супроводжуватися лаконічним поясненням, обов'язково текстом із заголовком [38, с. 142].

Інфографіка існує в двох формах: як вид ілюстрації, і як особливий синтетичний журналістський жанр (найчастіше – інформаційний). Як вид ілюстрацій розглядати інфографіку необхідно в тому випадку, коли вона виконує відповідну функцію. Як правило, в такому випадку інфографіка супроводжує аналітичні тексти, доповнюючи, при чому текст переважає над ілюстрацією. Предмет інфографіки як жанру – подія чи сукупність подій, які найчастіше включають в себе велику кількість однотипних свідчень (кількісних і якісних даних), має на меті візуальне уявлення про інформацію, певні дані чи знання [40, с. 308].

Підготовка розгорнутої інфографіки вимагає тривалого часу і особливої кваліфікації співробітників (у відділах інфографіки працюють журналісти-креатори, більдредактори, фотографи, художники чи верстальщики). Іноді інформаційно-графічні композиції показують проблему нестандартно, чого не можуть зробити текстові матеріали. Комп'ютерна технологія випуску періодичних видань дала можливість більш широкого використання інфографіки, яка може стати твором графічного мистецтва, бути не тільки додатковим засобом для графічного рішення полоси, але й самостійним публіцистичним матеріалом [38, с. 142].

Тлумачний словник пропонує такі визначення термінів:

- діаграма – графічне зображення, що наочно у вигляді певних геометричних фігур показує співвідношення між різними величинами, які порівнюються;
- гістограма – графічне зображення густоти розподілу імовірностей випадкової величини;
- схема – графічне зображення умовними символами структури якого-небудь об'єкта;
- карта – умовно зменшене загальне зображення земної поверхні, її частини або окремих країн світу. Зображення окремих частин країни за

їхніми геологічними ознаками. Зображення ґрунтового покриву певної ділянки земної поверхні з зазначенням походження ґрунтів, їх складу тощо. Зображення країн світу за їх суспільно-політичними ознаками. Політична карта світу. Зображення окремих ділянок, пунктів оборони. Карта мінного поля. Зображення зоряного неба або поверхні планет. Карта Місяця. Певним способом складений документ, у якому в коротких записах, схемах, графіках подаються спеціальні відомості;

- таблиця – відомості, цифрові дані, розташовані в певному порядку за графами [34].

Діаграми бувають таких видів: стовпчасті діаграми, лінійчаті діаграми, секторні діаграми, гістограми, діаграми з областями, точкові діаграми, біржові діаграми, поверхневі діаграми, кільцеві діаграми, бульбашкові діаграми, пелюсткові діаграми [10].

У газетах та журналах також використовуються різні малюнки. Малюнок – вид графічного мистецтва. В журналістиці застосовується термін «мальована ілюстрація», хоча в пресі малюнок може використовуватися і як самостійний за значенням вид графіки (репродукція, добірка малюнків, виконаних спеціально для газети: малюнок-портрет, репортажний малюнок, малюнок-пейзаж). Малюнок також може бути частиною намальованого заголовка або заставки. Художні ілюстрації першими привертають увагу і довше зберігаються в пам'яті читача, за твердженнями психологів, люди довіряють фотографії як документу. У сучасних виданнях малюнки використовують не часто, тому що переважає типографізація (оформлення переважно технічними засобами) [38, с. 139].

Найчастіше в газетах і журналах публікують репортажні малюнки, мальовані портрети (рідше мальовані групові портрети), плакати, шаржі, карикатури [1, с. 68–69].

Поширеним способом передачі візуальної інформації на сторінках журналів є карикатура – невивчене явище в науковій літературі ні мистецтвознавцями, ні теоретиками журналістики. Більше двох століть

пройшло з моменту появи перших карикатур на сторінках вітчизняних видань, а систематизація і вивчення цього елемента ще потребує розвитку.

За літературознавчим словником-довідником, карикатура (італ. *caricatura* – перевантажувати, перебільшувати) – сатиричний або гумористичний малюнок загостреного критично-викривального характеру; переносно-смішне наслідування, перекручування оригіналу. У літературі може реалізуватися в жанрі пародії – комічного наслідування твору певного автора або літературного напрямку [22, с. 329].

Журналістикознавці радянського періоду, наприклад, Д. Григораш, розглядає карикатуру як засіб політичної агітації. Нині російські фахівці А. Айнутдинов, Є. Артемова, Т. Васильченко мають наукові розвідки на тему історії та видів карикатури. Дослідники вивчають з різних позицій карикатуру – як частину креалізованого тексту (тексту, що складається з вербальної і невербальної частини), досліджують мистецтво сучасної карикатури, карикатуру як жанр політичного дискурсу.

Українські дослідники поки ще освоюють дослідження цього виду невербальної комунікації у друкованих виданнях. Частково вивчали карикатуру в контексті жанрів публіцистики В. Здоровега, Ю. Ярмиш, функціональні та стилістичні особливості жанру політичної карикатури аналізувала дослідниця Харківського університету ім. В. Каразіна К. Ковінько, дослідженням історії функціонування сатиричних жанрів минулого століття займалась І. Бондаренко [37, с. 102].

На думку дослідника В. Айнутдинова з одного боку, карикатура є самостійним видом графічного мистецтва, яка не має прикладного значення. З іншого боку, з практичної точки зору, карикатура сьогодні в пресі стає одним із складових елементів інфографіки, значення якої зростає в нашу епоху візуалізації інформації, витісняючи при цьому традиційний сатиричний малюнок, що має багату історію у вітчизняній періодиці. Таким чином, карикатура поєднується з колажем, фотоілюстрацією, при цьому

часто втрачаючи свою природну функцію інформувати читачів про події візуально з комічним ефектом і змушувати читача до роздумів [1, с. 21].

А. Айнутдинов виокремлює такі види карикатур:

- шаржі і портрети – характерні риси зовнішності перебільшені і зображені у доброму комічному тоні, існують і недружелюбні шаржі;
- соціально-побутова карикатура – завжди зосереджена виданням на актуальну подію. Діапазон таких карикатур широкий: проблеми бідності, рівня життя, екології. Побудована на проблемах актуальних для характерних соціальних груп (чиновників, інтелігенції, спортсменів) у певний період часу;
- ізожарт – малюнок без слів, зображення людських проблем у позитивному ключі (часто передрукують іноземні видання, бо немає тексту);
- «strip» – підбірка кількох карикатур на шпальті (від 2 до 5 малюнків), які об'єднані одним сюжетом чи авторською думкою, спільними персонажами. (використовувались у пресі в період громадянської війни та побудови соціалістичного суспільства СРСР);
- філософська карикатура – абстрактний гумор, що не належить до попередніх видів (зустрічається у якісній пресі – за А. Айнутдиновим);
- політична карикатура – карикатури на конкретних політичних діячів, міркування щодо внутрішньої чи зовнішньої політики держав. Іноді політичні карикатури є замовними у час передвиборних кампаній.

Науковець виділяє сім функцій карикатури: інформаційну, комунікативну, психологічної розрядки, евристичну, пізнавальну, естетичну і виховну [1, с. 22–26].

1.2. Періодичні видання: проблема вивчення

Найважливішим джерелом інформування читачів про події і факти громадського життя, про результати наукових досліджень є періодичні

видання. Вони слугують засобом формування світогляду. Становлять практичний і науково-пізнавальний інтерес як для широкого кола читачів, так і для фахівців різних галузей знань.

Друковані часописи з'являються на початку XVII ст. і майже одночасно в усіх країнах Західної Європи. Так, у 1615 році починає виходити в Німеччині «Frankfurter Jurnal», потім з'являється друкований часопис в Австрії, 1621 р. виходить перша газета в Англії під назвою «Weekly News». 1631 р. – у Франції «Gazette»; в Італії перший часопис з'являється у 1636 р.

Історія української преси розпочинається на 150 пізніше, ніж західноєвропейська. Тому визначні події з українського життя були зафіксовані лише на сторінках західноєвропейської видань. На шпальтах французької, німецької, англійської періодики можна було знайти відгук про повстання Богдана Хмельницького, перемоги Української держави. На українських землях у 1776 році у Львові з'явився перший примірник щотижневика французькою мовою «Gazette de Leopold». Проіснував всього рік, проте жодних статей, зокрема редакційних, у ньому не було, фігурували вісті політичного характеру і приватного життя [11, с. 37].

Упродовж XIX ст. українська преса розвивалася у досить складних умовах на різних регіонах України. На етнографічних землях, які тоді входили до складу різних держав (Росії, Австро-Угорщини, Польщі, Румунії), була створена досить вагома емпірична база для майбутніх досліджень із журналістики. Зі середини XIX ст. проблеми функціонування преси, загальний розвиток журналістських явищ цікавили тогочасних журналістів і публіцистів. Це були окремі статті та книги, які з'явилися у дослідженнях про розвиток суспільно-політичної думки, літературного процесу, формування української мови [35].

Процес вивчення української журналістики розвивався за двома напрямками – літературознавчим та історико-журналістським. Перший – пов'язаний із вивченням преси лише як місця і форми публікації літературних творів українських письменників. Це був емпіричний етап розвитку

історичної науки про журналістику, в якому літературознавчий підхід до журналістських явищ сприяв фактичному збагаченню молодой науки. Перехід від літературознавчої до наступної стадії був пов'язаний із визначенням перших суто журналістських проблем і початком наукової дискусії. Тогочасні дослідники певним чином освоїли фактичний матеріал, зробили спроби періодизації українських друкованих видань, узагальнили досвід журналістської справи, визначили завдання, функції, принципи преси. До розробки саме таких питань журналістики і публіцистики були причетні видатні діячі української культури: І. Франко, М. Драгоманов, О. Маковей, М. Грушевський, Б. Грінченко, С. Єфремов. Вони трактували пресу як складовий елемент культурного і національного відродження, освіти й організації громадськості. Однак цілісних теоретичних робіт із журналістики цими авторами зроблено не було [35].

І. Михайлин виділяє дві особливості становлення української преси. По-перше – журналістика в Україні започатковується значно пізніше, ніж преса народів з глибокими традиціями державного будівництва, де вона виступає як частина державотворчої й націобудівної діяльності цих народів. По-друге – преса в Україні зароджується не українською мовою, а державними мовами тих країн, до складу яких увіходили різні частини України, або міжнародною мовою [25, с. 8].

Значний внесок у дослідження історії української журналістики зробив А. Животко. Він вивчав українську пресу на східноукраїнських землях та західноукраїнських, а також видання, що публікувались за кордоном, приділяючи увагу їх характеристикам та мовним особливостям. На думку дослідника, преса – чинник захисту української культури, збереження національної спільноти, на ґрунті історичного минулого. А. Животко виділяє два напрямки програми молодой журналістики: науково-літературний (історія, етнографія, красне письменство) та сатирично-літературний. Головною метою було пробудження в українському суспільстві національної думки і почуття [11, с. 39–40].

Питаннями типології друкованих ЗМІ займалися такі вчені, як О. Акопов, Є. Ахмадулін, О. Бочаров, С. Корконосенко, М. Недопитанський, М. Тимошик, М. Шкондін. Дослідники є прихильниками того, що один з головних критеріїв – це змістове наповнення видання, за яким пресу поділяють на якісну та масову.

Згідно з Державним стандартом України, періодичне видання – видання, що виходить через певні проміжки часу, має заздалегідь визначену постійну щорічну кількість і назву нумерованих чи датованих, однотипово оформлених випусків, які не повторюються за змістом. За місцем випуску і сферою розповсюдження розрізняють місцеві (у межах однієї області, міста, одного чи декількох районів, підприємства, установи, господарства або навчального закладу), регіональні, автономної Республіки Крим, загальнодержавні періодичні видання, а також такі, що розповсюджуються за кордоном [8].

М. Тимошик виокремлює основні види видавничої продукції за цілим рядом узагальнених ознак: за цільовим або соціально-функціональним призначенням (офіційні та нормативні видання, наукові, навчальні, довідкові, літературно-художні, рекламні); за адресністю читача (для широкого кола читачів або масове видання, для дітей та юнацтва, бібліотечні видання, видання для службового користування, бібліофільські видання, видання для сліпих); за знаковою природою інформації (текстові, картографічні, зображальні); за формою і матеріальною конструкцією (книжкові, журнальні, газетні, буклетні); за належністю до видавця автора чи спонсора (власні, спільні, піратські); за рівнем художнього оформлення і способом поліграфічного виконання (мініатюрні, подарункові, факсимільні); за кількістю видань (перші, стереотипні, перевидання); за періодичністю випуску (неперіодичні, періодичні, серіальні); за способом укладання текстів (однотомні, багатотомні, академічні) [34].

На думку І. Михайлина органи масової інформації класифікуються за різноманітними ознаками.

За регіоном поширення виокремлюються центральні, регіональні, обласні, міські, районні, відомчі.

За тематичною чи галузевою спеціалізацією розрізняють загальні інформаційні (якісні, універсальні) та фахові видання, а також – ділові (економічні), юридичні, спортивні, рекламні, автомобільні, комп'ютерні, городньо-садівничі, розважальні, еротичні, сенсаційні, партійні, профспілково-галузеві.

За періодичністю: щоденні, щотижневі, щомісячні, квартальні, щорічники.

За типом аудиторії: загальні, жіночі, чоловічі, молодіжні, дитячі, студентські і т. п.

Проте, безперечно, головною засадою типології журналістики є її розрізнення за видом комунікативного каналу поширення інформації [26, с. 85].

С. Корконосенко до друкованої преси відносить газети, журнали, щотижневики, дайджести, бюлетні, календарі. Пропонує такий розподіл періодики: за місцем розповсюдження (транснаціональна, національна, регіональна, місцева преса); за засновником (державна і недержавна преса); за аудиторією (вікову категорію, стать, професійні, конфесійні ознаки); за видавничими характеристиками (періодичність, тираж, формат, об'єм); за легітимністю (з точки зору наявності дозволу на видавничу діяльність); за змістовим наповненням (якісна і масова) [20].

Російський дослідник А. Акопов визначає компоненти типологічних ознак періодичного видання. Він визначає: типоформувальні, вторинні і формальні ознаки. До типоформувальних належать: орган, що видає, читацька група, завдання та програма, авторський склад, внутрішня структура, жанри, оформлення, періодичність, обсяг (одного номера), тираж (разовий одного примірника). Сукупність усіх ознак дає загальну картину про тип видання [37].

Дослідник О. Бочаров називає такі п'ять основних елементів, які визначають тип видання – характер аудиторії, предмет відображення, цільове (функціональне) призначення, родова належність видання, характер викладу [17].

Дослідниця Л. Реснянска відзначає, що найбільш поширеним й актуальним є поділ друкованих видань на універсальні та спеціалізовані. Універсальні реалізують модель «для всіх про все». Це видання, що об'єднують всі базові функції ЗМІ та охоплюють всі сфери суспільного життя. Спеціалізовані видання можуть мати моделі: «для всіх не про все» (тематична); «не для всіх не про все» (обмеження аудиторії і тематики – спеціалізовані, жіночі, чоловічі, дитячі). Крім цього Л. Реснянска виділяє видання змішаного типу, що об'єднують риси універсальних і спеціалізованих: «про все для однодумців» [30, с. 4].

Згідно з Державним стандартом України журнальне видання – видання у вигляді блока скріплених у корінці аркушів друкованого матеріалу встановленого формату в обкладинці або оправі, яке видавничо пристосоване до специфіки даного періодичного видання [8].

Журнал – періодичне журнальне видання, яке виходить під постійною назвою, має постійні рубрики, містить статті, реферати, інші матеріали з різних громадсько-політичних, наукових, виробничих та інших питань, літературно-художні твори, ілюстрації, фотографії. Журнал може мати додатки у вигляді періодичних чи продовжуваних видань, а також платівок, дискет, магнітофонних стрічок, інших носіїв аудіовізуальної інформації [8].

Журнали відрізняються від інших друкованих видань саме за принципом їх випуску – в певні проміжки часу. Навіть колись вони називалися «погодинними виданнями», тобто виданнями, що виходять безупинно. За деякими класифікаціями до періодичних видань включають також продовжувані видання[41].

Згідно з ДСТУ виділяють такі види журналів: громадсько-політичний, науковий, науково-популярний, виробничо-практичний, популярний, літературно-художній, реферативний.

Громадсько-політичний журнал – періодичне журнальне видання із статтями та матеріалами актуальної громадсько-політичної тематики. Він може містити сатиричні й гумористичні твори, матеріали галузевого та науково-популярного характеру.

Науковий журнал – періодичне журнальне видання статей та матеріалів теоретичних досліджень, а також статей та матеріалів прикладного характеру, призначене переважно фахівцям певної галузі науки.

Науково-популярний журнал – періодичне журнальне видання статей та матеріалів з основ наукових знань з популярними відомостями щодо теоретичних та (чи) експериментальних досліджень у галузях науки, культури, практичної діяльності, що служить поширенню знань та самоосвіти.

Виробничо-практичний журнал – періодичне журнальне видання статей та матеріалів з технології, техніки, економіки, організації виробництва або практичної діяльності з методичними розробками, призначене працівникам певної галузі.

Популярний журнал – періодичне журнальне видання статей та матеріалів з різноманітних питань – культури, спорту, побуту тощо, призначене широкому колу читачів.

Літературно-художній журнал – періодичне журнальне видання творів художньої літератури, а також публіцистичних та критичних статей і матеріалів.

Літературно-художній журнал – періодичне журнальне видання творів художньої літератури, а також публіцистичних та критичних статей і матеріалів [8].

Дослідник Шевченко В. Е. вважає, що метою журналу є оперативне, через установлені проміжки часу поширення інформації, адресованої

різноманітним групам читачів. Спільність функціонального призначення періодики полягає в тому, щоб відображати події різних сфер життя суспільства, що є актуальними в конкретний момент часу. Безперервний вихід періодичних видань дозволяє постійно і послідовно показувати сучасність, а минулі події розглядати з позицій сьогодення. Таким чином, кожний наступний випуск журналу може розглядатися як продовження попередніх, з якими він зв'язаний тематично, змістовно і за формою; нерідко трапляються матеріали з продовженням, чи в конкретній статті дається посилання на інші випуски. Водночас у кожного окремо взятого випуску є свої відмінні ознаки як у тематиці, так і в деталях оформлення: всі журнальні видання мають не лише постійні рубрики з однаковими структурними елементами, а й такі, що виникають відповідно до поточних подій [41].

Не менш важливим елементом у процесі вивчення періодичних видань є дослідження внутрішнього наповнення часописів, а саме жанрових форм.

Сучасні проблеми еволюції жанрової системи періодичної преси активно й плідно вивчають українські та російські журналістикознавці: М. Василенко, О. Голік, Ю. Гордєєв, О. Дупак, В. Карпенко, М. Кім, О. Колесниченко, Н. Мантуло, І. Михайлин, О. Нерух, Є. Пронін, О. Тертичний, В. Шкляр та інші.

На думку В. Карпенка, жанри – це форми журналістських текстів (матеріалів). Автор зазначає, що кожний жанр має свої прикметні риси й особливості, несе властиве саме йому змістове й формальне навантаження. Та всі жанри є головними комунікативними формами журналістики, поза ними, власне, й журналістики не може бути [15, с. 75].

Дефініцію жанрів розкриває І. Михайлин, на його думку, внаслідок тривалого історичного розвитку в журналістиці утворилося три жанрові єдності: інформаційна, аналітична та публіцистична. Вчений пропонує назвати їх журналістським родами, бо рід – це група жанрів, об'єднаних спільним ознаками [26, с. 218–221].

На думку М. Кіма, система жанрів журналістики – це структура, що динамічно розвивається, в якій існують внутрішні і зовнішні зв'язки. Внутрішній зв'язок між різними жанрами журналістики обумовлений єдиним типом творчості – публіцистичним, а зовнішній – тим, що кожен жанр журналістики на відміну, наприклад, від жанру літературного, завжди породжується потребами відображення сучасного життя з метою впливу на громадську думку. Це те, що й донині залишається в якості характеристик, які утворюють журналістські жанри [16, с.238].

А. Колесниченко вважає, що загальноприйнятих стандартів класифікації жанрів не існує. Він вказує на три жанротворчих ознаки: предмет, метод і функція. Предмет – те, що відображається в тексті, метод – як, функція – з якою метою. Виділяє три групи: новинні, жанри раціональної та емоційної публіцистики [18, с. 6].

О. Тертичний досліджує періодику, аналізуючи жанри в межах інформаційних, аналітичних, художньо-публіцистичних груп [33, с. 53–303].

Висновки до розділу. Отже, дослідженням журнальної періодики займалися як українські, так й іноземні вчені, виділяючи низку типологічних ознак класифікації друкованих ЗМІ. Значну роль у подачі інформації відіграє ілюстративне наповнення на сторінках журналів, яке є засобом художньо-технічного оформлення, виконує роль заголовків, привертає увагу, поліпшує сприйняття текстового матеріалу. До засобів візуалізації належать фотоілюстрації, інфографіка та художні малюнки. Оскільки фотожурналістика відносно молода наука, дискусії щодо фотографічних жанрів сучасних ЗМІ ще досі тривають. Загалом виділяють три групи жанрів: інформаційно-публіцистичні, художньо-публіцистичні, декоративно-прикладні. Серед інфографічних жанрів науковці приділяють увагу таким: діаграми, таблиці, схеми, гістограми, карти. До художніх жанрів, зокрема малюнків, відносять карикатури та шаржі.

РОЗДІЛ II

Специфіка використання візуального ряду на шпальтах журналів

2.1. Зображальне наповнення щотижневика «Вокруг света»

На сторінках щомісячного журналу «Вокруг света», що заснований в Санкт-Петербурзі в 1861 році і видається до сьогодні, присутні майже усі приклади фотожанрів, художніх зображень та інфографіки. Насиченість таким ілюстративним рядом привертає увагу читачів і зацікавлює. Видання публікує нові погляди на знакові історичні події, розповідає про відомих людей та їхні долі, інформує про наукові й географічні відкриття і технічні досягнення. Значну частину матеріалів складають фоторепортажі, підготовлені спеціально для журналу.

Особливістю періодичного видання є якісний друк фотоілюстрацій різних типів та жанрів, нестандартне розташування зображення на сторінці, оригінальне кадрування, яскравість, насиченість кольорової гами. Кожний номер видання вирізняється концептуальним наповненням і є неповторним.

На першій шпальті «Вокруг света» зазвичай друкується фотопортрет, іноді зображення тварин, фотопейзажі. Сторінка не перевантажена текстовою інформацією – головна увага зосереджена на ілюстрації, яка пов'язана з певним матеріалом у номері. До прикладу, в першому номері журналу зображено крупним планом єнота, який щось їсть, тримаючи в лапах. Ілюстрація у спокійних тонах: сірий єнот на світло-синьому фоні. Фотографія слугує водночас фотоанонсом до матеріалу «Геній адаптації», адже зацікавлює читача до прочитання публікації, доповнена анонсом «Єноти перемагають на всіх континентах» та своєрідною підтемою номеру «Таємне захоплення світу», а також належить до жанру фотозамітки, адже, є центральним фотофактом журналу (Вокруг света. – 2015. – №1. – С. 1).

Прикладом фотоанонсу є портретний знімок королеви Великобританії Єлизавети II, яка сидить на троні. Червоні кольори інтер'єру, які переважають на ілюстрації, поєднуються з білим вбранням королеви,

природність позування, емоції вказують на вдалий композиційний план. Відсутність на зображенні зайвих деталей, розміщення головного героя ближче до правого боку знімку, а не посередині, свідчить про додержання пропорційності кадрування. Фотоанонс доповнено анонсом «Королева Єлизавета і її червона скарбничка» та підтемою номеру «Бабуся імперії» (Вокруг света. – 2015. – №2. – С. 1).

Пейзажний фотоанонс представлений нічним знімком діючого вулкану, на фоні якого стоять декілька людей, підкреслюючи цим масштабність і велич геологічного утворення. Зображення передає рух часточок, які викидаються з вулкану. Яскраве червоне зображення своєю динамікою привертає увагу читача. Доповненням до знімку є анонс «Вулкан, який нас уб'є» (Вокруг света. – 2015. – №5. – С. 1).

Фотоанонси у журналі можуть існувати абсолютно відокремлено від публікації номеру і функціонувати як фотофакт чи фотозамітка. Використання лише одного зображення на всю шпальту свідчить не тільки про те, що у будь-якому номері журналу головною є певна оригінальна тематична рубрика, але й про обов'язкову наявність фотонарису про анонсовану тему.

Жанр фотоанонсу використовується і у змісті журналу, який подано на трьох сторінках. Досить часто це може бути знімок на пів сторінки, на якому – фотопейзаж, фотопортрет, зйомка тварин, а іноді зображення круглої (діаметром 5 см) та прямокутної форми (3х6).

До прикладу, до матеріалу «Під маскою лева» подано фотоанонс (1/2 сторінки) – архітектурний знімок одного із визначних місць Венеції. Вид з балкону Ка'д'Оро, або палацу Санта-Софія на море. Закцентовано увагу на його колонах на передньому плані та на задньому – пам'ятник лева. Доповнює ілюстрацію анонс «Під крилами лева: гондола з книгами, лікарня-музей, остерія з котом-талісманом та інші незвичайні місця Венеції» (Вокруг света. – 2015. – №9. – С. 7).

Іноді журнал «Вокруг света» послуговується ілюстрованим анонсом – художнім зображенням певної історичної події, особи, предмету чи явища. До прикладу, в анонсі «Листи із замку» Марії Стюарт, «Костянтинівий дар», «Протоколи сіонських мудреців» та інші історичні підробки» до матеріалу «10 підрбок, що змінили хід історії» використано художній портрет Марії Стюарт – королеви Шотландії.

Своєрідним інфографічним анонсом є зображення карти світу у кожному номері журналу. Специфікою такого використання є те, що можна дізнатись відразу зі змісту видання, про які країни йтиметься і місце їх розташування.

Значна увага приділяється портретним знімкам, макрозйомці, фотопейзажам та фотозаміткам на розворот (іноді по декілька таких фото на один номер журналу, в залежності від актуальності та зацікавленості аудиторії певною темою чи проблемою). Найчастіше масштабні зображення друкуються у рубриці «Один кадр». До прикладу, представлено ряд знімків різних куточків світу, які є оригінальними і неповторними. Зокрема фотозамітки: перша зроблена у Гонконзі, на якій зображено руфера, що лізе по стіні на фоні хмарочосів (екстрим); друга – макрозйомка кори евкаліптового дерева у Філіпінах (яскрава палітра кольорів); третя – лис у ромашковому полі Росії (рідкісний кадр, оскільки лис полює лише в темну пору доби) (Вокруг света. – 2015. – №2. – С. 15–20).

Рубрика «Рекорд» ілюструє фотозамітку на всю шпальту, на якій зображено нестрижену вівцю на прізвисько Крис. Тварині присвоїли світовий рекорд за найбільшу кількість вовни – 40,45 кг. Зображення є недосить вдалим: не всі деталі тварини чіткі; кольори ненасичені та не вистачає контрастності; недоліком є і сірий фон. Проте, незважаючи на композиційні недоліки, світлина є інформативною та цікавою (Вокруг света. – 2015. – №12. – С. 34).

Журнал використовує також жанр фотоколаж, якщо потрібно передати певні особливості теми, і поєднує у собі низку інших фотожанрів. Як

правило, друкується на розворот. Як от у репортажі «Багатство, рівність, братство» використано фотоколаж 6 знімків. На першому – фотопортрет громадянина Арабських Еміратів за кермом автомобіля; на другому і третьому – ювелірні прикраси; на четвертому – багатоповерхові будинки; на п'ятому – предметна зйомка золота, що зроблено в Дубаї; на шостому – зображення позолоченої фрески на стелі однієї з будівель (Вокруг света. – 2015. – №10. – С. 44–45).

Особливістю є вертикальне розташування фотоколажу в передмові журналу. До прикладу, передмова «Константи іншої півкулі», що складається із трьох заміток, доповнена фотозаміткою, фотопортретом та фотоколажем. На пейзажній фотозамітці зображено рух стада слонів у східному напрямку. Переважаючі кольори на знімку – зелений (поле, дерева), синій (небо) та сірий (тварини) вдало контрастують між собою. Фотопортрет, на якому головний редактор журналу Олександр Монахов, слугує доповненням до матеріалу. Значна увага передмови зорієнтована на фотоколажі із чотирьох світлин, які ілюструють деякі моменти Південної Африки: на першому – зображення жирафа, який їсть листя; на другому – пейзаж (авто на фоні низьких хижок-будівель під нічним небом, яке займає 1/3 всього зображення); на третьому – мавпи переходять дорогу; на четвертому – бик (Вокруг света. – 2015. – №6. – С. 2).

Значне місце на сторінках журналу займає такий жанр, як фотопортрет. Іноді він слугує доповненням до інших жанрів фотожурналістики, зокрема фотонарису та фотоколажу. Як самостійний жанр функціонує у рубриці «Міс всесвіт», щоб розкрити певні особливості прекрасної половини людства у різних куточках світу. У фотопортретах показано природню красу жінок, без використання ретуші Adobe Photoshop. До прикладу, у замітці «Діло в капелюсі», де розповідається про традиційний японський танець з використанням спеціального капелюха, подано фотопортрет однієї з учасниць танцю. Зображення якісне, насичене, займає цілу сторінку. Використання фотопортрету дівчини відповідає головній ідеї матеріалу –

секрети привабливості жінок Окинави у танці. Проте недоліком є кадрування фотографії – видно лише частину капелюха. Оскільки у матеріалі зацентовано увагу на головному уборі, варто було б це наглядно продемонструвати, також подати фотоілюстрацію самого танцю, про який йдеться (Вокруг света. – 2015. – №11. – С. 22).

Ще одним прикладом фотопортрету є знімок до замітки «Світлий образ», у якій розповідається про вбрання та зовнішній вигляд жінок. На фотографії – малазійка, одягнена у баджа кебая та головний убір синіх тонів, без зайвих прикрас, який підкреслює її природну красу. Фотопортрет передає емоції – героїня щиро усміхається. Природність позування, контрастність, пропорційність кадрування, відповідність фону головному елементу зображення свідчить про вдалу композицію (Вокруг света. – 2015. – №7. – С. 20).

Такі жанри, як фоторепортаж і фотокореспонденція майже не використовуються на сторінках журналу. Але особливою популярністю користується фотонарис, який поєднує в одному матеріалі фотозамальовку, фотопортрет, фотопейзаж, фотозамітку, фотоколаж, інколи фоторепортаж. Найчастіше пейзажний та портретний фотонарис простежуються у рубриці «Національна гордість», «Фотопроект».

До прикладу, у репортажі про Норвегію «Запас прочности» використано ряд фотоілюстрацій. На першій сторінці: фотозамальовка – на фото зображено мати зі сином, які вдивляються у гірський пейзаж (метою цього знімку є зацікавлення читача). На другій – фотоколаж, що складається із: фотопортрету дівчинки, фотозамальовки – бабуся читає газету за столом у кухні, гірський фотопейзаж та архітектурна зйомка. На третій – фоторепортаж: портретне фото хлопчика на фоні прапора, фотозамітка масового зібрання з нагоди свята та архітектурна зйомка. На четвертій – фотоколаж – фотонатюрморт (ілюстрація страви), архітектурна зйомка, фотозамітка – зображено школярів. Таким чином використаний

зображальний матеріал загалом належить до жанру фотонарису, адже відкриває певні особливості країни (Вокруг света. – 2015. – №12. – С. 49–55).

Жанр фотозамальовка досить часто використовується як самостійний у поєднанні зі статтею чи нарисом про людей. Проте, якщо враховувати кількість і тематичність фотозамальовок до одного текстового матеріалу, то ряд фотоілюстрацій можна віднести до портретного фотонарису. Таким прикладом є фотоматеріал до статті «Полігон випробування», у якій розповідається про образи жінки та чоловіка. Десять ілюстрацій, на яких зображено різні подружні пари, що по-своєму відрізняються одна від одної. Фотографії є насиченими, яскравими, цікавими. Їх об'єднує спільна тема – чоловік і жінка разом, тому фотоілюстрації належать до портретного фотонарису (Вокруг света. – 2015. – №7. – С. 96–103).

Досить вдалим прикладом портретного фотонарису є фотоінформація до нарису «Єдність часу». Головним героєм публікації є годинникар Олег Зінатулін, який доглядає за музейними експонатами Ермітажу. Дев'ять ілюстрацій поєднали в собі різноманітні жанри фотожурналістики. Зокрема, фотопортрет – декілька зображень чоловіка, на яких він дивиться на годинник, йде до нього, лагодить та роздивляється найбільш цінний годинник «Павич», а також безпосередньо момент інтерв'ю з героєм. Якби фото були подані не в інверсійній послідовності, враховуючи логічний зв'язок між ними, то перелічені знімки можна було б віднести до фоторепортажу. Предметною зйомкою представлено фото декількох із годинників музею. Фотозамітка – головний герой спілкується із родиною, тримаючи на руках собаку. Фотопейзаж – ілюструє вид із даху будівлі, в якій працює чоловік. Оригінальним також є використання фотопейзажу з каплиці крізь призму годинника, де видно міську площу. Усі фото є доскональними в технічному та в композиційному плані, вирізняються своєю насиченістю та особливістю кадрування (Вокруг света. – 2015. – №3. – С. 52–59).

Панорамна зйомка масштабних об'єктів та фотопейзажі, зроблені над висотою земної поверхні, теж користуються неабиякою популярністю на

сторінках журналу. Прикладом панорами є архітектурна зйомка кришталевого собору Гарден-Гров у США у матеріалі «Великі світи: 16 незвичайних храмів». Зображення надруковане на розвороті видання і передає значні розміри будівлі у порівнянні з людьми, які йдуть у собор (Вокруг света. – 2015. – №12. – С. 74–75).

Більш глобально природну масштабність розкриває фотопейзаж одного з німецьких островів халлігі у рубриці «Один кадр. Німеччина». Зроблений на висоті декількох сотен метрів над поверхнею землі, знімок є досить насиченим – передає контраст між зеленим островом і синім морем. Фотографія ілюструє особливості будови цієї частини суходолу, адже зверху острів схожий на листок із прожилками. Зображення немає композиційних і технічних недоліків, є оригінальним та досить чітким, дає можливість розглянути усі деталі знімку (Вокруг света. – 2015. – №3. – С. 98).

Ще одним прикладом панорамної зйомки є фотозамітка у рубриці «Один кадр», що відкриває одну із яскравих сторін Іспанії. На знімку, що займає розворот, зображено арену в Терагоні, де проходять змагання із кастельсу. Унікальність цієї фотографії не тільки у тому, що вона інформує про рекорд – побудування замків із людей у дев'ять поверхів (створення живих скульптур), а і в насиченості кольорів. Ілюстрація є досить яскравою, динамічною, показує масштабність традиційного заходу. Фотоматеріал доповнює замітку про змагання (Вокруг света. – 2015. – №3. – С. 14–15).

У рубриках «Національна гордість», «Круглий стіл», «Фірмова страва» приділяється увага темам кулінарії, зокрема стравам певної з країн. Інформація є досить розширеною, тому вміщує в одному номері декілька подібних за тематикою матеріалів, які логічно між собою поєднуються. Іноді тема їжі є основною, тому і своєрідним фотоанонсом до неї є на першій шпальті журналу – фотонатюрморт страви з рису (Вокруг света. – 2015. – №10. – С. 1).

Прикладом висвітлення процесу кулінарії є різноманітні репортажі та фотонатюрморти до матеріалів. Зокрема стаття «Смакова справа» розповідає про вирощування рису, особливості приготування і вміщує в собі зображально-ілюстративний ряд. Перше фото – фотозамітка сортів цього виду культурних рослин, які використовуються на кухні різних національностей. Зображальний матеріал доповнений заміткою про вживання рису як головної страви. На цій же шпальті розміщено три фотоанонси, які стосуються теми харчування, зокрема фотонатюрморт до матеріалу «Робочий момент», на якому зображено страву ризотто; фотоанонс хімічних елементів, які люди вживають замість звичайної їжі, до матеріалу «Наука»; анонс – художній малюнок, де зілюстровано застілля людей. Розташування фотоанонсів у середині журналу – велика рідкість, адже зазвичай фотоанонси публікуються на початкових сторінках видань. У статті «Смакова справа» використано також репортажні знімки варіння рису, очищення, перемішування уже готової страви; предметна зйомка тари для харчування; портретні зніми людей, які готують; процес обіду всієї великої родини; пейзажні знімки тварин, м'ясо яких потім буде використано для частування. Своєрідним інфографічним доповненням до статті є горизонтальна гістограма про десять основних продуктів за обсягом виробництва у світі у формі рейтингу та дві вертикальні гістограми про країни-імпортери та експортери рису. Подано карту світу, яка ілюструє країни-виробники культурної рослини (Вокруг света. – 2015. – №10. – С. 85–95).

Використання різноманітного ілюстративного наповнення, зокрема поєднання інфографіки та фотожурналістських матеріалів для поінформування з головної теми номера є досить вдалим. Адже інформацію споживає різна читацька аудиторія.

Особливістю видання «Вокруг света» є оригінальне кадрування фотографічного наповнення у поєднанні з текстовим. Зображення не накладається на задній план тексту, як зазвичай у деяких журналах. А навпаки – фотоілюстрацію підкореговують відповідно до розташування

колонок на сторінці. Іноді знімки виходять за поля шпальти. Тому розміри ілюстрацій не відповідають певним шаблонам, а у кожному матеріалі вони мають різний формат, багатокутної форми. Використання такого прийому привертає увагу читача і дає змогу краще зосередитись на певній фотоінформації. Прикладом такого кадрування є фоторепортаж до статті «Коренева система», в якій розповідається про життя фіджійців. Головна фотозамітка ілюструє процес набрання напою – кава із дерев'яної посудини спеціальними чашками. Завдяки розтушуванню колонок тексту світлина має восьмикутну форму (Вокруг света. – 2015. – №2. – С. 59).

Прикладом використання знімків різного формату є фоторепортаж до статті «Високий потенціал». У вертикальній колонці три знімки: на першому – фотопортрет дівчинки, яка годує кіз; на другому – фотопейзаж міста над річкою; на третьому – фотозамітка – динамічний знімок бігу коней на фермі у загонах. Всі зображення у формі квадрата. Відповідно фото розміщені у градації від більшого формату до меншого зверху до низу, що є не досить вдалим прикладом. Варто було б використати вертикальний фотоколаж, аби не змінювати візуально на розташування загальної текстової інформації на сторінці. Або ж розмістити фото у протилежному порядку – верхнім знімком зробити фотопейзаж, адже він передає більше деталей, ніж фотопортрет. Ще одним варіантом подання тих самих фотографій: фотопейзаж міста – як панорамний знімок; фотозамітка – у більшому форматі у розріз із текстом; фотопортрет дівчинки – у меншому форматі (Вокруг света. – 2015. – №12. – С. 59).

Вагоме місце у висвітленні певної теми посідає також інфографіка, яка представлена на сторінках журналу різноманітними картами, діаграмами, графіками, схемами, виносками, таблицями. Інфографіка часто поєднується із фотоінформацією.

До прикладу, у нарисі про королеву Великобританії «Місія: королева» поєднано фотоінформацію (фотонарис із сімнадцяти знімків) з інфографікою. Зокрема, подано схему родинного дерева королеви на розворот під назвою

«Діти Вікторії» та родинний герб (що є прикладом використання художніх зображень). Інформація дозволяє дізнатись про родинні зв'язки королеви Єлизавети, слугує доповненням до основного текстового наповнення. Ще однією допоміжною горизонтальною схемою є «Віхи життя Єлизавети II», де показано визначні дати з життя монархині. У матеріалі подано також три лінійні діаграми, що несуть додаткову інформацію у рейтинговій системі: «Тривалість перебування діючих монархів при владі (на кінець 2014 року)», «Британські монархи, які довго правили», «Топ-10 найбагатших правителів світу» (Вокруг света. – 2015. – №2. – С. 36–51).

У статистичному матеріалі «Табло вильоту» на розвороті представлено контурну карту світу із позначеннями найдорожчих і найдешевших польотів росіян; під картою у нижній частині сторінки – інформація у вигляді гістограми про кількість витрачених коштів; також у матеріалі послуговуються двома круговими діаграмами, у яких подано популярні напрями польотів (Вокруг света. – 2015. – №1. – С. 11–12).

У журналі функціонує окрема рубрика, у якій зібрано низку графічних матеріалів – «Інфографіка». Оскільки видання доносить інформацію про різні куточки світу, то значну популярність мають різноманітні карти, зокрема географічні, політичні, карти-примітки.

Досить вдалим прикладом інфографіки є матеріал «Влада драконів і гігантів», який складається із серій публікацій про різні країни світу. Інформацію розміщено на двох розворотах у вигляді політичної карти світу з примітками, у яких чітко й лаконічно пояснюється походження назви країни та історія її виникнення (Вокруг света. – 2015. – №5. – С. 69–72).

Ще одним прикладом подачі матеріалу є ілюстративна інформація до публікації «Прибуткове місце». У формі виносок на фоні карти світу розповідається про ціну паркування автомобіля у різних країнах. Допоміжним елементом у подачі інформації є діаграма рейтингу цін (Вокруг света. – 2015. – №6. – С. 28–29).

Своєрідним екскурсом в минуле є ряд заміток до теми «200 років тому» у рубриці «Річні кола», де розповідається про знакові події та явища. Ілюстративне наповнення публікації представлене різними художніми та інфографічними засобами. На задньому плані карта світу, на передньому – примітки, що доповнюються зображеннями. Зокрема, фотопейзаж вулкану Тамбора в Індонезії. Його виверження спричинило зниження температури у 1816 році і смертність людей від голоду та холоду. Художнє зображення: портрет поета Василя Жуковського, який написав російський державний гімн; малюнок олівцем першої сирної фабрики у Швейцарії; герб царства Польського; схематичне зображення-креслення паровозу; карикатура 1820 року «Про «гостинну» для іммігрантів Канаду», на якій зображено двоє чоловіків, котрі символізують жителів Англії та її колонії – Канади (Вокруг света. – 2015. – №10. – С. 30–31).

Досить вдалим прикладом використання інфографіки є публікація «У своєму колі», де розповідається про середньо статичний портрет росіянина у соціальних мережах. Подано у формі секторної діаграми улюблені кольори користувачів мережі (схематично схожу на веселку, проте із дев'яти кольорів); завдяки використанню різноманітних шрифтів показано, які професії вказали у своїх акаунтах; примітки-рейтинги розповідають про імена та прізвища, які найбільш поширені; лінійна діаграма часто вживаних слів-компліментів у коментарях до постів (Вокруг света. – 2015. – №10. – С. 34–35).

2.2. Візуальна інформація на сторінках видання «Країна»

«Країна» – двомовний (україномовний та російськомовний) тижневий журнал, що має різнопланову тематику. Заснований у 2009 році підприємством ТОВ «Видавничий дім «Нова інформація», до складу якого

входять «Газета по-українськи» та інтернет-видання «Газета.ua». Перший номер журналу вийшов 27 листопада 2009 року. Наклад 21 800 екземплярів.

Видання складається із трьох головних розділів: «Події», «Оцінки», «Люди та речі». Додаткові розділи – «Афіша» та «Запитання». Підрозділи включають (їх порядок та набір може змінюватися кожного номеру): «Події» – «Тема», «Україна», «Дати», «Світ», «Спорт», «Культура», «Картина»; «Оцінки» – «Інтерв'ю», «Відгуки», «Репліка», «Проблема», «Щоденник», «Погляд», «Рейтинг», «Колонка»; «Люди та речі» – «Тусівка», «Портрет», «Поради», «Підслухані розмови», «Історія», «Документ».

Авторські колонки ведуть відомі письменники, науковці та публіцисти – Юрій Андрухович, Андрій Бондар, Ярослав Грицак, Євген Головаха, Марія Матіос та інші.

На сторінках журналу «Країна» присутні різноманітні засоби візуалізації даних, зокрема: фотографії, інфографічний ряд, художні малюнки (шаржі та карикатури). Всі ці складові дозволяють читачеві якомога краще сприймати інформаційне наповнення, розглядати тему чи проблему з різних кутів. Адже іноді, аби передати динаміку певної події, вистачає однієї фотозамітки, порівняти статистичні дані за допомогою таблиць чи схем, або ж зрозуміти головну думку текстового матеріалу завдяки вдаль карикатурі.

На обкладинці журналу зазвичай друкується карикатура на актуальну тему номера, фотопортрет, зрідка документальний знімок чи малюнок. Таке ілюстративне наповнення слугує своєрідним фотоанонсом.

До прикладу, фотопортрети використано до головних матеріалів журналу: «20 років тюрми мені не страшні. Правління кривавого карлика закінчиться раніше» – на фото Олег Сенцов, сценарист, письменник (Країна. – 2015. – №34. – С. 1), «Спочатку треба реформувати силову структуру, а потім медицину» – зображений доктор Комаровський (Країна. – 2015. – №37. – С. 1). Прикладом документального знімку є фотопортрет Олександра Потебні до матеріалу «Мова є засобом творення думки. Насилувати мову – значить насилувати думку» (Країна. – 2015. – №36. – С. 1).

Досить часто на першій шпальті друкують карикатури на політичні теми. Прикладом є художні зображення до матеріалів: «Скільки грошей врятують Україну» – зілюстровано рятувальне коло у вигляді доларів (Країна. – 2015. – №29. – С. 1), «Коли почнуть садити за корупцію?» – рука з діркою прямокутної форми, у вигляді скарбнички для грошей (Країна. – 2015. – №30. – С. 48).

На обкладинці також представлені художні малюнки: «Чому ви не виїхали з України?» – зображено коріння (Країна. – 2015. – №32. – С. 1), «Ура! Як добре, що Путін тебе не вбив!» – маленька донька дарує мамі квіти (Країна. – 2015. – №15. – С. 1), «Як виживають українці в ДНР» – серце в ранах, яке кровоточить (Країна. – 2015. – №33. – С. 48).

Фотографічні жанри на шпальтах видання представлені такими різновидами: фотозамітка, документальне фото, фотопейзаж, фотопортрет, фотозамальовки, фотоколажі. Репортажна зйомка використовується досить рідко. Оскільки на зміну двом чи трьом світлинам у репортажі приходить одна фотозамітка, яка своєю оригінальністю кадрування, композиційним наповненням набагато ефективніше передає настрої висвітленої події чи прихований зміст. Наприклад, у репортажі «Немає нічого страшнішого, ніж стояти і дивитись, як горить усе, що нажив» взято за основу фотозамітку руїн будівель. У текстовому матеріалі розповідається про пожежі в Росії, які охопили 38 населених пунктів. Доповнює публікацію панорамний знімок, на якому на передньому плані – каркас згорілого легкового автомобіля, рештки будівель, а на задньому плані пожежний автомобіль та люди. З одного боку фото ілюструє, наскільки масштабною є надзвичайна ситуація, а з іншого як жителі села намагаються прибрати залишки руїн. Переважають сірі та коричневі кольори, яскравим забарвленням знімку є пожежна машина (Країна. – 2015. – №16. – С. 16).

Ще одним прикладом фотозамітки є ілюстрація у рубриці «Світ» до репортажу «Нас усього три мільйони. У такій маленькій країні відразу видно проблеми». У публікації йдеться про наймасовішу акцію протесту від

1990-х років у Молдові, спрямовану на відставку уряду, генерального прокурора, голови національного банку та президента країни. На фото зображено мітингувальників у синіх накидках: одні тримають державні прапори в руках, інші – плакат. Знімок є досить яскравим, динамічним, адже люди рухаються вулицею, викрикуючи певні гасла. Насиченість кольорів, вдалий ракурс привертають увагу читацької аудиторії. Ілюстрація займає $\frac{1}{4}$ сторінки журналу (Країна. – 2015. – №36. – С. 15). Таке кадрування є досить оригінальним і часто використовується на шпальтах видання.

Знімки у формі квадрата друкуються на $\frac{1}{2}$ чи $\frac{1}{4}$ розвороту, тоді вся увага спрямована на ілюстрацію, використовуючи мінімум тексту на сторінці. Таким прикладом є фотопортрет головної героїні фільму «Незламна» у публікації «Причиною теперішньої війни є твердження, що ми з росіянами один народ». На знімку дівчина збирається прицілюватись, тримаючи снайперську гвинтівку. Вся увага зацентрована на її сірих очах. Знімок у темно-зелених і чорних тонах (Країна. – 2015. – №15. – С. 19).

Досить важкими для сприйняття є світлини, на яких зображено постраждалих людей, зокрема, кадри, де чітко видно кров, що нерідко трапляються на сторінках журналу. Як от, до прикладу, фотозамітка в інтерв'ю зі Сергієм Жаданом «Леніна немає, але його ноги стирчать» у підрубриці «На тему: Харків». На фото зображено побитих харківських євромайданівців. Після сутичок з проросійськими активістами в центрі міста, вони сидять на землі в зоні, що охороняє міліція. Знімок показує події 2014 року. На передньому плані дівчина тримає ганчірку біля голови хлопця, зупиняючи кровотечу. Його біла куртка наполовину червона від значної кількості крові, що втратив потерпілий. Фотографію надрукували, оскільки на ній зображено важливу для суспільства ситуацію. Фотозамітка викликає максимальну емоційну реакцію у читача (Країна. – 2015. – №7. – С. 27). Варто не забувати про психологічний вплив фотоілюстрацій такого типу на аудиторію.

Значну кількість фотографій на сторінках журналу «Країна» займає жанр фотопортрету, який слугує як доповнення до різноматичних матеріалів, та як самостійний жанр.

Жанр фотопортрет найчастіше використовується рубриці «Інтерв'ю», в якій розповідається про відому людину. До прикладу, у статті на розворот «Не впевнений, чи хтось запросив би Пономарьова чи Повалій до себе в гості. А Кузьму – так» розповідається про те, ким був для української культури лідер гурту «Скрябін». Фотопортрет Андрія Кузьменка займає усю сторінку. Знімок зроблений під час бесіди за чашкою чаю, де музикант розповідає щось, жестикулюючи. Якість світлини, насиченість, вдалий ракурс, природність позування свідчить про вдалу композицію. Біографічним доповнення є дві колонки тексту, які розміщені над тлом фотознімка (Країна. – 2015. – №4. – С. 8).

Таке розміщення текстової інформації трапляється досить часто на шпальтах журналу, зокрема у рубриках «Люди та речі», «Погляд», «Розмова про все». До прикладу, в інтерв'ю «Наші національні інтереси нині збігаються з глобальними інтересами США». Горизонтальний фотопортрет, на якому зображено політичного блогера Олега Пономаря, займає розворот. На одній сторінці – безпосередньо портрет, на іншій – на тлі розмитого фону знімку надрукований текст. Таким чином ілюстративна інформація і текстова між собою вдало поєднуються і є нероздільними (Країна. – 2015. – №6. – С. 31).

Зокрема, фотопортрет використовується також як і другорядний жанр. Наприклад, у коментарі «Україні треба протриматись до виборів чергового президента США» на знімку зображено політолога Михайла Басараба. Головний герой подає аргументи щодо зазначеної теми. Тому фотографія виконує лише функцію ознайомлення читача з тим, хто розповідає, створюючи «ефект довіри». За форматом німок приблизно 3x4 см. Основним ілюстративним матеріалом до публікації є політична карикатура, яка займає ½ сторінки. На малюнку – двоє чоловіків, що сидять за столом один

навпроти одного і плескають язиками. У кожного із них свій умовний прапор – своє бачення події. Із тієї води, яку вони «плюють» зображено пташку, яка не може сісти на гілку. Таким чином автор передає безгрунтовність і недолугість діалогу між двома сторонами. Карикатура доповнена реплікою політолога: «Нинішній формат перемовин щодо Донбасу базується на тому, що успішне завершення можливе тільки за рахунок поступок Києва. Так сталося лише через наполегливість Росії і поступливість України. Цьому посприяли міжнародні обставини» (Країна. – 2015. – №32. – С. 25).

Декілька портретних світлин, поєднуючись між собою тематично, можна віднести до портретного фотонарису. Прикладом використання такого жанру є знімки у рубриці «Люди та речі» до інтерв'ю «Я була не на одній зустрічі з Оленою Бондаренко. На жаль. Бо після того митися хлоркою треба». Головна героїня інтерв'ю – Оксана Левкова, журналістка, політичний та громадський діяч. У матеріалі використано два фотопортрети. Перший надрукований на розворот є цікавим кадром, оскільки, незважаючи на серйозність професії, передає жіночність і красу співрозмовниці. Вітер розвіває темно русе волосся, що контрастує із рожевою помадою та шаллю. Другий фотопортрет – передає емоції радості – жінка посміхається, ідучи вулицею, розмахує сумочкою. Недоліком фотографії є задній план приватного житлового сектору. Оскільки головна героїня одягнена в бліде світле пальто, а будинок пурпурового кольору та чорна огорожа – відволікають увагу від інтерв'ююваної. Знімок дещо в сірих тонах: помітно не вистачає ISO і налаштування діафрагми не зовсім точні. Цієї ситуації можна було б уникнути, зробивши ретуш за допомогою спеціальних програм для обробки фотоінформації (Країна. – 2015. – №13. – С. 37).

Фотографічний ряд зроблений під час інтерв'ювання, передає емоції респондента, таким чином розкриваючи деякі його риси характеру. Світлини вирізняються оригінальним кадрюванням, ракурсом, неординарністю, не є статичними. Як от, до прикладу, фотонарис до інтерв'ю «Олігархи зливатимуть схеми один одного. Так країна з часом очиститься». Головним

героєм публікації є Олег Рибачук – очільник громадського руху «Чесно». Чоловік ділиться своїми думками та поглядами про певні політичні та економічні питання в країні. Доповнюють текстовий блок два портретні фото. На першому – крупним планом обличчя діяча, передається міміка під час діалогу. На другому – чоловік сидить, посміхаючись, на невеличкій огорожі біля цегляного будинку. Фотографія має у собі прихований зміст, своєрідний підтекст, адже герой на знімку тримає у руках барсетку з імовірною наклейкою своєї організації, нагадуючи таким чином про його приналежність до об'єднання (Країна. – 2015. – №14. – С. 30–34).

Хоча світлини у журналі привертають увагу читача, передаючи ефект присутності завдяки динамічним моментам, є і певний недолік. Не завжди міміка, вираз обличчя, під час інтерв'ю виглядають естетично. Іноді замість того, щоб передати певну родзинку, спотворює загальний образ головного героя. Прикладом невдалого фотонарису є ілюстрації до інтерв'ю «Доки поряд оця феєсбешна імперія, життя нам не буде». Фотопортрет – головна героїня стоїть у кафе, спираючись на лаву однією рукою, а іншою взялася за бік. Голова дещо припіднята, погляд скося, неприродність посмішки – свідчать про зверхнє ставлення до чогось. Інший фотопортрет, зроблений уже безпосередньо під час спілкування, має забагато емоційного забарвлення. Зайва жестикуляція обох рук, дещо скривлений вираз обличчя, дуже підняті брови – не досить вдалий знімок, який варто публікувати (Країна. – 2015. – №32. – С. 25).

Особливістю подання фотоілюстрацій у журналі є збереження їх оригінального вигляду, без використання будь-яких засобів для ретуші. З одного боку це є позитивним фактором, бо більш редактор намагається передати образ людини таким, яким він є в реальному житті. А з іншого – іноді недоліки потрібно вміло приховувати. Як от фотопортрет Євгена Комаровського на першій шпальті є дещо неяскравим, адже гама кольорів сіра на білому тлі не дуже добре сприймається аудиторією, привертає увагу незначної кількості пересічних читачів (Країна. – 2015. – №37. – С. 1).

На шпальтах видання у композиційному плані є невдалим використання ракурсу для фотографування людини «знизу». Така позиція спотворює і деформує зображення, значно відрізняючись від реального вигляду головного героя, роблячи тіло непропорційним (до прикладу, занадто довгі ноги). Назвати такий феномен особливістю журналу неможливо, адже тенденція використання саме таких фотографій не поодинокі. До прикладу, ідентичні за композицією є ілюстрації до таких матеріалів: «Зараз нам треба винайти, або перевинайти себе. Наступні покоління українців матимуть значно нудніші завдання» (Країна. – 2015. – №18. – С. 7), «Коли чоловіки приводять дружин, відповідь завжди однакова: так» (Країна. – 2015. – №18. – С. 37), «Україна зараз на перехресті. Є величезні можливості піти вперед, і такі самі – впасти» (Країна. – 2015. – №12. – С. 16), «Віктор Андрійович розпорядився: погодуйте їх на кухні» (Країна. – 2015. – №37. – С. 38).

Невдала фотографічна композиція присутня у рубриці «Люди та речі» у статті «Брала усе, що під руку попадалось, і їла під ковдрою». У публікації розповідається про важкий досвід роботи українських заробітчан за кордоном, а саме в Італії, на прикладі однієї історії з життя. На фотозамітці зображено двох жінок, які ідуть вулицею. Одна несе пакети з продуктами в обох руках та сумку. Поруч з нею інша – пенсіонера, тримається однією рукою за руку жінки і підпирається палицею. Не видно обличчя головних героїнь, адже фото зроблено зі спини. Окрім того, зображення займає 1/3 сторінки, що досить не рентабельно розміщувати композиційно невдалі знімки на такій площі. Єдине, чим можна виправдати використання такої світлини, то це прихований зміст – таких людей, які доглядають за кордоном за пенсіонерами та хворими людьми, досить багато. Тому ілюстрація є своєрідним загальним образом заробітчан (Країна. – 2015. – №14. – С. 40).

Невдалим фотопортретом є світлина до інтерв'ю «Алла Бережна: легше пережити зраду чоловіка, ніж пияцтво» у рубриці «Щоденник». На фото – головна героїня, яка сидить на гойдалці. Неприродна поза, жовта хустина, яка

висить на правій руці, зливається із підвісами, такого ж відтінку, половина обличчя жінки досить погано видно, через яскраве сонце, зайвий елемент – сумка на сусідньому сидінні – свідчить про невдалу композицію (Країна. – 2015. – №25. – С. 30).

Важливими у поданні інформації історичного значення у рубриці «Історія» є документальні фото. Досить часто це фотозамітки, фотопортрети, фотозамальовки.

Прикладом використання таких фото є ілюстрації до матеріалу «Христос Воскрес! Браття, не стріляйте, ми українці», який присвячений 100-річчю бою за гору Макіївку в Карпатах. Фотозамітка 1915 року зображає сотню українських січових стрільців, яка вступає в село Медуха – Гальций район Івано-Франківської області. Фотопортрет – невідомий стрілець, що сидить на ящику з патронами, підперши обличчя рукою, фото зроблене у 1915 році на горі Макіївка. Таким чином автор публікації ілюструє тему від загального до конкретного: спочатку подавши текстову інформацію про бій, доповнивши фотозаміткою; а далі плавно перейшов до окремого героя, використавши портрет (Країна. – 2015. – №17. – С. 48).

Важкою для сприйняття в психологічному плані є документальна фотозамітка страчених людей у рубриці «Дати» до статті «Тіла Мусолліні та його коханки викинули в канаву». На фото замітці – тіла страченого диктатора та союзників, підвішених за ноги. Фотодокумент зроблено у Мілані 1945 року. Опублікування таких знімків у виданні є не зовсім етичним кроком. Варто було б замінити фотографію іншою ілюстративною інформацією (Країна. – 2015. – №16. – С. 19).

Не рідко на сторінках журналу можна побачити фотопейзаж та архітектурну зйомку, зокрема, якщо тема стосується визначного місця чи споруди. Таким прикладом є ілюстрація до розширеної замітки «Оноре де Бальзак помер за п'ять місяців після вінчання в Бердичеві». На знімку зображено костел Святої Варвари у наші дні. Особливістю є те, що храм збудовано в середині XVIII століття. У 1820-х роках там учився грати на

струнних інструментах майбутній польський композитор Фредерік Шопен. А у 1850 році в костелі вінчався французький письменник Оноре де Бальзак. Типова композиція – сфотографовано споруду, обравши ракурс з боку. Досить цікаво виглядало б зображення зроблене фронтально. Знімок є дещо сірим. Не вистачає яскравості і насиченості кольорів. Можливо, це пов'язано із безпосереднім друком номеру журналу, адже підібравши невідповідні налаштування кольори втрачаються (Країна. – 2015. – №15. – С. 19).

Вдалим прикладом зимового фотопейзажу є знімок берега річки Вільне до репортажу «Парламент засідає в кафе» у рубриці «Подорожі». Фото зроблене в той момент, коли заходить сонце, тому досить чітко видно яскраві пробіски на вежі Гедиміна та прибережній зоні, що є своєрідним «золотим обрамленням». Це робить композицію досить цікавою та неординарною (Країна. – 2015. – №4. – С. 43).

Міський фотопейзаж ілюструє панорамна світлина до публікації «11 год ніхто за цю квартиру не платить і ніхто на неї не претендує», де розповідається про місто-привид Степногірськ. На фотографії зображено вид із висоти багатоповерхівки населеного пункту. Деталі можна чітко розгледіти: будівлі, ігрові майданчики, недобудовані участки, вулиці, зелені насадження. Недоліком фотопейзажу є непаралельні лінії знімку – «завалений горизонт» (Країна. – 2015. – №25. – С. 38).

На відміну від журналу «Вокруг света», «Країна» використовує як засіб візуалізації шаржі та карикатури на актуальні теми (проблеми політики, економіки, моралі). Яскравим прикладом соціально-побутової карикатури є малюнок до інтерв'ю із психологом Всеволодом Зеленіним «На росіян чекають масові депресії, істерії, психози, збільшення кількості суїцидів та психічних захворювань». На думку інтерв'ююваного сучасна пропаганда озброєна технологіями, що можуть змусити людину через 40-50 хвилин вважати біле чорним. На шаржі представлений чоловік, одягнений у майку, бушлат, капелюх; у зубах сигарета; у правій руці він тримає мозок плоскогубцями, у лівій – молот у вигляді телевізора. Автор таким чином у

саркастичній формі хоче передати те, що людям зомбують непотрібною інформацією за допомогою ЗМІ особи, яким це вигідно (Країна. – 2015. – №.17 – С. 18).

Політична карикатура доповнює інтерв'ю «Можливо через рік Путіна не буде в Кремлі. Тривала війна в Україні смертельна для нього». Головним героєм публікації є журналіст, письменник Ян Пекло, який наголошує, що для Росії демонтувати ЄС складно, бо там все пов'язано з економікою, та розповідає про проблеми сучасної політики. Художня ілюстрація зображає одну із тез текстового наповнення: «Путін зумів глибоко вбити клин між країнами Євросоюзу? – Доволі глибоко». На малюнку: пеньок, в який забито сокиру. Пеньок – образ ЄС, про що свідчить зображення прапору союзу, сокира у триколірі – уособлення Росії. Карикатуру доповнює репліка письменника: «Москва намагається розірвати «проукраїнський фронт» і поділити країни ЄС. Частково їй це вдалося» (Країна. – 2015. – №.14 – С. 19).

Прикладом висвітлення в гострій сатиричній формі є політична карикатура до інтерв'ю «Повну відповідальність за окуповані території на Донбасі має нести Путін». У публікації російський політолог і публіцист Андрій Піонтковський відверто розповідає про внутрішні проблеми країни, зокрема економічні та соціальні, недолугість у керуванні очільника Росії. На малюнку зображено два голуби у краватках кольорів російського та німецького прапорів, що тримають у дзьобах гілочки. Художнику вдалось зобразити не тільки головну ідею матеріалу, але й передати емоції ілюстрованих героїв. Один із голубів (усміхнений Володимир Путін) скидає бруд на іншого (збентежену Ангелу Меркель). Таким чином автор передає байдужість і опосередковане ставлення президента Російської Федерації щодо ЄС, а саме до представника канцлера Німеччини (Країна. – 2015. – №.10 – С. 23).

У рубриці «Події» замітку щодо об'єднання Української православної церкви київського патріархату з Українською автокефальною церквою доповнює недружелюбний шарж. Він ілюструє патріархів двох церков, які по

суті є ідентичними: мають великі животи, одягнені в однаковий одяг – чорну мантию та кукіль. Єдиною відмінністю є довжина борід. Ланцюг і одного, і іншого патріарха прикріплений до єдиного хреста, який вони намагаються перетягнути кожен у свою сторону, впершись животами. Цим художник підкреслює схожість церков, які борються за одне й теж, але не дійдуть згоди (Країна. – 2015. – №24 – С. 19).

Інфографіка не часто простежується на сторінках журналу. Зокрема представлена в інтерв'ю з Ігорем Калушко із центру політико-правових реформ «Лікарня має обслуговувати щонайменше 150 тисяч людей». Головна ідея публікації – створення нового адміністративно-територіального поділу країни на повіти. Додатковою інформацією до тексту є адміністративна карта України (Країна. – 2015. – №25. – С. 17).

У рубриці «Тема: Харків» інфографічною інформацією до матеріалу «Що таке Харківщина?» є східна частина карти України. Схематичні дані ілюструють межі політико-адміністративної карти України за 2005 рік, карти українських говорів, Харківську губернію 1900 року. Доповненням до публікації також є дві діаграми: «Як голосували на Харківщині на парламентських виборах за партійними списками» у 2012 та 2014 роках. Унікальність діаграм полягає у поданні її у формі бублика, складеного зі шматків (Країна. – 2015. – №7. – С. 21).

2.3. Ілюстративний ряд у журналі «Безпека життя на Вінниччині»

«Безпека життя на Вінниччині» – спеціалізований щомісячний журнал Головного управління державної служби з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області. Видання позиціонує себе як виробничо-практичний, навчальний, інформаційний журнал. Видається з вересня 2013 року прес-службою ГУ ДСНС у Вінницькій області.

Засоби візуалізації є досить різноманітними. На шпальтах журналу часто друкуються світлини (майже чи не усі фотожанри), інфографіка (схеми, таблиці), малюнки, шаржі.

Журнал «Безпека життя на Вінниччині» – видання, яке розраховане на Вінницьку область і його можна замовити лише за передплатою. Оскільки є проблема у фінансуванні, тираж за роки існування видання знизився від 490 до 200 примірників. Як наслідок – не всі сторінки є кольоровими. Відповідно, це є значним недоліком у сприйманні інформації читацькою аудиторією.

На першій шпальті журналу використовується лише фотоінформація, що стосується центральної теми номера, зокрема, такі жанри, як фото замальовка та фотозамітка. До прикладу, фотозамальовка учасників навчально-методичних зборів з реагування на надзвичайні ситуації, що стоять на сходах біля будівлі. Ілюстрація є досить насиченою, яскравою та контрастною. Фото умовно ділиться на дві композиційні точки: перша – рятувальники на передньому плані, вирізняється їхня форма та полоски на ній, які відсвічують спалах фотоапарату; друга – скляна стіна багатоповерхового будинку. Не вистачає підпису, хто зображений на фото. Інформацію можна дізнатись лише переглянувши видання. Недоліком таких масштабних фотозамальовок є відсутність концентрації уваги усіх учасників, адже не всі дивляться в об'єктив (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №11–12. – С. 1).

Ще одним прикладом фотозамальовки є зображення жіночої команди з пожежно-прикладного спорту, що проходили у місті Вінниця. На знімку – шестеро дівчат у формі, привертає увагу жовто-блакитний колір спортивного вбрання. Розміщення цієї ілюстрації на першій шпальті пояснюється тим, що дівчата показовим виступом відкрили чемпіонат України з пожежно-прикладного спорту у закритих приміщеннях, що є головною темою номеру журналу. Недоліки щодо кадрування відсутні, немає зайвих деталей. У композиційному плані: п'ятеро дівчат стоять у чорних

штанах і лише одна у синіх, доречно було б поставити її посередині, а не з боку (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №3–4. – С. 1).

Використання фотозамітки на першій шпальті є досить актуальним, оскільки фото передають динаміку певної події, зокрема ліквідації надзвичайної події. Яскравим прикладом є ілюстрація ліквідування пожежі на автомобільному газонаповнювальному пункті. На передньому плані світлини – вогонь із залізничних цистерн, на задньому – рятувальники у спеціальних костюмах, тримаючи рукави з водою, намагаються погасити займання. Якісна фотозамітка передає всю напруженість та небезпеку роботи (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №5–6. – С. 1).

Друга шпальта видання пропонує фотопортрети працівників Головного управління державної служби з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області, найчастіше це портретні знімки рятувальників. Функціонує як самостійний фотожанр, що існує незалежно від текстового наповнення і не стосується жодного текстового матеріалу. Умовно можна назвати своєрідною підрубрикою – «Обличчя служби». Наприклад, фото Володимира Бабкіна, завідувача виставки пожежно-рятувальної служби ГУ ДСНС України у Вінницькій області. Усміхнений чоловік тримає у руці подяку. Світлину зроблено у музейному приміщенні ДСНС, про що свідчить картина гасіння пожежі на задньому плані. Знімок є дещо неясним, оскільки сіра сорочка головного героя за тональністю співпадає із кольором стіни (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №7 – 8. – С. 2). Прикладом ще одного фотопортрету є ілюстрація, зроблена під час навчання ліквідування умовної надзвичайної ситуації. Головний герой – Володимир Педосенко, старший помічник начальника чергової зміни оперативно-координаційного центру Головного управління ДСНС у Вінницькій області. Рятувальник одягнений у форму, тримає у руках рацію. Головний акцент знімку на зосередженому погляді чоловіка, який уважно слухає повідомлення (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №1–2. – С. 2).

Традиційно на третій сторінці журналу зазвичай друкується два фотоанонси на актуальні теми номеру. Прикладом фотоанонсу до матеріалу «Рятувальники ліквідували загорання в екосистемі» є ілюстрація гасіння пожежі у лісі. На знімку зображено двоє пожежників, один із них розгортає участок горіння, інший протягує рукав (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №9–10. – С. 3).

До публікації «У Києві пройшов міжнародний виставковий форум» подано фотоанонс, який ілюструє представників делегації під час проведення 17-тої Всеукраїнської науково-практичної конференції рятувальників. Подано загальну картину – учасників, які сидять і слухають виступаючого. Зазвичай такі фотографії роблять, аби показати, кількість учасників певного зібрання (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №9–10. – С. 3).

Динамічним фотоанонсом є ілюстрація до публікації «Рятувальники провели навчання на потенційно-небезпечному об'єкті «Вінницяводоканал», на якій зображено пожежників під час подавлення умовного полум'я (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №1–2. – С. 3).

Важливими у висвітленні змагань, навчань оперативно-рятувальної служби, бойових виїздів, конференцій є фоторепортаж та фотокореспонденція. Такі жанри не часто використовуються на шпальтах журналів і вдало поєднуються із замітками та репортажами. Тому є своєрідною особливістю журналу у процесі подання фотоінформації.

Фоторепортаж доповнює репортаж «У Головному управлінні ДСНС вшанували учасників ліквідації аварії на ЧЕАС». Розповідається у текстовому матеріалі про урочисті збори з нагоди Дня вшанування учасників наслідків аварії. Фоторепортаж складається із чотирьох різножанрових знімків. Зокрема, предметна зйомка – ілюстрація, де зображено пам'ятні знаки та медалі, орден «Ветеран Чорнобиля». Дві фотозамітки, на яких начальник служби вручає нагороди ліквідаторам. А також фотозамальовка усіх учасників заходу, її недоліком є невдалий задній план, а саме неправильний ракурс фотографування на фоні вікна та вазонів. Якщо

враховувати розміщення чотирьох знімків у формі квадрата, то їх також можна віднести до жанру фотоколажу (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №11–12. – С. 18).

Ще одним прикладом репортажної зйомки є фотографії до замітки «Гуманітарну допомогу бійцям АТО та дітям дитбудинків направлено на схід». Використано два знімки, які ілюструють безпосередньо процес завантаження автомобіля продукцією. Фотопортрет рятувальника, який тримає у руках мішок з картоплею, а також фотографія транспорту для перевезення зібраних волонтерами речей (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №9–10. – С. 9).

Фоторепортаж досить часто друкують на прикінцевих сторінках журналу, зокрема на обкладинці. Зазвичай це три горизонтальних знімки, один з яких панорамний, а два інших – звичайного формату. Недоліком такого подання є відсутність інформації щодо фотографій. Приналежність до певного матеріалу можна зрозуміти лише після переглядання журналу.

Наприклад, фотографії, що ілюструють локалізації пожежі – загорання автомобіля для перевезення хліба. Перший знімок – бойове розгортання техніки; другий – предметна зйомка вогнегасника, за допомогою якого водії намагався зупинити загорання; третій – обстеження рятувальниками обгорілої техніки (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №9–10. – С. 28). Ці репортажні світлини доповнюють основний матеріал «Рятувальники ліквідували загорання «Автомобіля «Гарячий хліб» (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №9–10. – С. 6). Недоліком використання такого репортажу у цьому номері журналу є дублювання двох фотографій, що є абсолютно ідентичними.

Трапляється, що ілюстрація на першій та четвертій сторінці обкладинці логічно між собою пов'язані певною подією. Створюється своєрідне обрамлення видання. Зокрема, в одному із номерів журналу, де головною темою є проведення навчання з умовної ліквідації пожежі, на першій шпальті фотозамітка транспортування цистерни з хлором. На

прикінцевій – фоторепортаж, представлений такими знімками: гасіння умовної пожежі, розгортання координаційного центру, звітування начальника (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №1–2. – С. 1, 28).

Ще одним прикладом такого розміщення є фотоінформація до репортажу щодо проведення чемпіонату України з пожежно-прикладного спорту. На титульній сторінці – фотозамальовка учасниць, в середині журналу – три репортажні фотоілюстрації змагань, на прикінцевій сторінці – два знімки розгортання рукава на швидкість та третій – підняття пожежної драбини. Фоторепортаж цієї події передає динаміку спортивного заходу, є досить вдалим та яскравим (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №3–4. – С. 1, 11, 28).

Жанр фотокореспонденції доповнює репортаж про V Всеукраїнський фестиваль героїко-патріотичної пісні «Свято мужності та патріотизму», який вперше відбувся на подільській землі. Шість фотографій різножанрових форм висвітлюють з різних кутів урочистий захід. Фотозамітки виступів вокально-інструментальних ансамблів, танцювального колективу; фотопортрет автора-виконавця з гітарою; предметна зйомка нагород і дипломів; і як завершення-наслідок – фотозамітка нагородження учасників. Доповнюють ілюстративний ряд світлини на четвертій сторінці обкладинки журналу: панорамний знімок оркестру на сцені, фотопортрет соліста, фотозамітка, де зображено ведучих та організаторів дійства (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №5 – 6. – С. 12–13, 28).

Також фотокореспонденція використовується у репортажі «Аварійно-рятувальний загін переміг колег у пожежно-прикладному спорті». На двох знімках зображено один із етапів змагання, який був найскладнішим. Зображення є динамічними, демонструють біг із висувними драбинами та підйом спортсменів на третій поверх навчальної башти. Заключною є фотозамальовка переможців із нагородами (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №5–6. – С. 11).

Жанр фотонарису досить рідко можна побачити на сторінках журналу «Безпека життя на Вінниччині». Прикладом його використання є фотоматеріал до інтерв'ю із очільником Головного управління державної служби з надзвичайних ситуацій у Вінницькій області Русланом Шевчуком «Лік часу в службі порятунку вимірюється секундами». Це звіт роботи ДСНС за період 2015 року. У публікації – п'ять ілюстрацій. Перше фото є своєрідним доповненням до тексту: зображений начальник служби під час діалогу з журналісткою Оксаною Скришевською за столом. Мета такої світлини ознайомити читача із головним героєм процесу інтерв'ювання. Інші чотири – передають важливі виїзди упродовж року. Дві фотозамітки зображають процес гасіння пожеж. Світлини є динамічними і вдалим в композиційному плані. Головна увага зацентрована безпосередньо на героєві знімку та проблемі. Третя фотозамітка – процес ліквідації аварії. Четверта – бойове розгортання техніки (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №11–12. – С. 11–13).

Досить часто доповнюють матеріали фотопейзаж та архітектурна зйомка, які, як правило, ілюструють місця аварій та надзвичайних ситуацій. Такі жанри простежуються у підрубриках «Надзвичайні новини на Вінниччині» та «Гарячі новини: Україна і світ». Наприклад, у замітці «Тбілісі» зображено фотопейзаж стихійного лиха – затоплення прилеглої до зоопарку території біля ущелини річки Вере. На фото – перевернутий автомобіль, некерований потік води, що змиває все на своєму шляху (динаміка), гілки потрощених дерев. До замітки «Баку» використано архітектурну зйомку – палаючий багатопверховий будинок. На передньому плані – легкові автомобілі, на задньому – будинок, який з лівого боку повністю охоплений димом (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №5–6. – С. 5).

Ще одним прикладом пейзажної зйомки є фотоінформація до замітки «Будьте обережні, розпалюючи багаття». Матеріал – заклик, адресований усім вінничанам, щодо заходів безпеки на природі. На фото зображено

палаючу лісосмугу, як наслідок необережності людей під час відпочинку за містом. На передньому плані – вогонь, який розгорається за рахунок вітру, на задньому – обгорілі дерева та ґрунт (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №3–4. – С. 7).

Приклад архітектурної зйомки слугує доповненням до статті «Рятувальники закликають священнослужителів спільними зусиллями попередити пожежі в храмах». Публікація інформує щодо дотримання загальних вимог в культових спорудах. Зображення є певним образом усіх церков, ілюструє невідомий храм (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №3–4. – С. 7).

Висвітлюючи події з історії пожежної служби у кожному номері журналу досить часто використовуються документальні фото. Таким прикладом є фотозамітки до статті «Історія пожежно-рятувальної служби Гайсинщини», де розповідається про становлення Гайсинської пожежної команди від 1899 року до сьогодні. На одному із фото – розгортання пожежного рукава, на іншому – рятувальники у захисній формі (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №1–2. – С. 22).

Вдалим прикладом поєднання документальних фото та тексту є ілюстративне наповнення до статті «Як формувалася пожежна охорона у Вінниці». Фотозамітки як екскурс у минуле: про переміщення від кінної тяги до автомобілів. На першій – пожежники на конях з підводою їдуть вулицею міста. На другій – діжки з водою, які використовували на початку ХХ ст. у 20-ті роки. На третій – команда рятувальників на пожежних автомобілях 1929 року, які були одними із перших у використанні. Четверте фото – предметна зйомка документу «Історичний формуляр пожежної команди НКВД» (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №9–10. – С. 22–23).

У журналі також присутня інфографіка. Зазвичай це схеми щодо дій в екстрених ситуаціях, які друкуються на розворотах видання. Іноді ілюструються застереження призначені для навчання дітей, як правильно поводити себе у лісі (в залежності від сезону). До прикладу, «Безпека дітей

на воді» складається з шести малюнків, які повідомляють: купатися дозволяється тільки у спеціально відведених місцях, у визначений час, під контролем педагогів та медичних працівників – на малюнку зображено, як медсестра обробляє рану хлопчикові та на задньому плані діти на; грубі ігри та витівки у воді небезпечні для життя – двоє хлопчиків заважають плавати іншим, тягнучи їх на дно; навчайтесь надавати допомогу потерпілим на воді – ілюстрація вправи штучного дихання; не запливайте за знаки огороження акваторії пляжу – хлопчики, які запливли за буйки; не користуйтеся надувними матрацами, камерами та іншими предметами, не призначеними для плавання – як хлопчик падає у воду через зіпсовану камеру; не засмічуйте воду і берег скляними та іншими небезпечними для купання предметами – обробка порізу ноги через бляшанку, викинуту у воду (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №5–6. – С. 14–15). Малюнки є досить яскравими та насиченими. Розворот журналу завжди друкується у кольорі, аби читачі мали змогу користуватись зазначеними правилами.

Своєрідним художнім коміксом є малюнки на розворот журналу – «Правила безпеки під час розведення багать». Складається з шести малюнків, які ілюструють місце розміщення вогнище. Намальовано приготування їжі у котлі біля води, де схематично за допомогою відрізків показано відстань від берега до багаття та до дерев. Також зілюстровано процес гасіння (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №3 – 4. – С. 14–15).

У кожному номері журналу «Безпека життя на Вінниччині» функціонує рубрика для дітей, яка містить різноманітні засоби візуалізації. Зокрема малюнки доповнюють статтю «Основні правила поведінки дітей під час пожеж у побуті». Подано чотири зображення, на яких показано маленьких дітей, що граються сірниками; стривоженого хлопчика, який викликає службу порятунку під час надзвичайної ситуації; художня ілюстрація гасіння пожежі на багатоповерхівці (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №1–2. – С. 25).

До прикладу, у казці про правила пожежної безпеки «Квітка вогню» також використано художній малюнок. На ньому зображено дітей, навколо яких бігають маленькі вогники і тримаються за руки. Малюнок є дещо недоречним, адже у самій історії розповідається про допитливих малих білчент, через необережність яких згоріло їхнє житло (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №3–4. – С. 20).

На прикінцевих сторінках, де друкуються зазвичай гуморески чи анекдоти, як додаткова ілюстративна інформація використовуються шаржі.

До прикладу, у матеріалі «У пошуках гумору» з іронічним характером, зображальним доповненням є шарж. На ньому зображено рятувальника, який займається деактивацією бомби на передньому плані, а на задньому – виглядає з-за стіни будинку колега, тримаючи в руках повітряну кульку та голку. Текстовим доповненням слугує теза, головна думка малюнку – «У всіх є друг, який не вміє жартувати» (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №9–10. – С. 26).

У підбірці анекдотів «Усміхнись!» додатковим візуальним засобом слугує також шарж. На малюнку зображено пожежника. Який з гордо піднятою головою стоїть, натискає ногою на колонку з водою, тримаючись лівою рукою за пояс. У правій руці у нього пожежний рукав, де замість води цвітуть квіти. А на задньому плані – сидить чорний кіт, з якого димить. Таким чином автор зображає представника служби з надзвичайних ситуацій, не з кращого боку (Безпека життя на Вінниччині. – 2015. – №1–2. – С. 26).

Висновки до розділу. Отже, ілюстративні засоби мають велике значення у сприйнятті журналістських публікацій. Виконують не лише естетичну функцію, але й інформативну. На першій шпальті обкладинки періодичного видання «Вокруг света» найчастіше використовується фотозамітка (є також і своєрідним фотоанонсом), фотопортрет, іноді зображення тварин, та фотопейзажі. Журнал «Країна» публікує в основному політичні карикатури, зрідка фотопортрет. Спеціалізоване видання журнал «Безпека життя на

Вінниччині» пропонує читачам фотозамітки, які ілюструють надзвичайні ситуації та події пов'язані з функціонуванням служби.

Загалом на шпальтах видань «Вокруг света», «Країна» та «Безпека життя на Вінниччині» трапляються такі фотожанри: фотозамітка, фотоанонс, фоторепортаж, фотокореспонденція, фотозамальовка, фотонарис, фотоколаж, фотопортрет, фотопейзаж, фотонатюрморт. Серед інфографічного ряду використовуються різноманітні діаграми, таблиці, карти, виноски, схеми. Досить актуальними у поданні важливої інформації є карикатури та шаржі.

ВИСНОВКИ

Вагоме значення у поданні інформації має ілюстративне наповнення на шпальтах журнальних видань. Світлини, інфографічні зображення, карикатури сприяють ефективному процесу сприймання матеріалів. Зокрема, для кращого сприймання читацькою аудиторією певних статистичних даних використовують діаграми, таблиці, гістограми. Доповненням до журналістських публікацій, які дозволяють зрозуміти прихований зміст статті чи інтерв'ю, є саркастична форма у вигляді карикатур та шаржів, різноманітних малюнків.

У результаті дослідження було теоретично обґрунтовано та перевірено на практиці застосування жанрів фотожурналістики, інфографіки та малюнків, проаналізовано жанрову різноманітність ілюстративного, фотографічного, інфографічного ряду та визначено специфіку поділу ілюстрацій.

Фотосвітлини у процесі сприйняття журналістських публікацій виконують не лише естетичну функцію, але й інформативну, та є не менш важливим елементом, ніж текстове наповнення. Аналізуючи фотоінформацію на шпальтах журналів «Вокруг света», «Країна» та газети «Безпека життя на Вінниччині» було виокремлено такі фотожанри: інформаційно-публіцистичні (фотозамітка, фотоанонс, фоторепортаж, фотокореспонденція), художньо-публіцистичні (фотозамальовка, фотонарис, фотоколаж), декоративно-прикладні жанри (фотопейзаж, фотонатюрморт, фотопортрет).

На першій шпальті обкладинки журналу «Вокруг света» зазвичай друкується фотопортрет, іноді зображення тварин, фотопейзажі. Сторінка не перевантажена текстовою інформацією, головна увага зосереджена на ілюстрації, яка присвячена одному із матеріалів номеру. Особливістю подання таких своєрідних фотоанонсів є анонс і доповнення світлини темою, яка не дублює заголовок головного матеріалу.

У журналі «Країна» засобом ілюстрування на обкладинці є карикатура на актуальну тему номера (зокрема політична), фотопортрет, інколи документальний знімок чи малюнок.

Спеціалізоване видання «Безпека життя на Вінниччині» на першій шпальті використовує лише фотоінформацію, що стосується головного матеріалу номера, зокрема, такі жанри, як фото замальовка та фотозамітка.

Фотозамітка активно функціонує у всіх виданнях. Слугує доповненням до розширених заміток, передаючи певний факт та головну ідею тексту. У журналі «Вокруг света» у рубриці «Рекорд» та «Один кадр» найчастіше використовується цей жанр як самостійний. Його особливість – якісний друк на розворот, іноді це 3–4 знімки, що демонструють цікаві факти з різних країн. На шпальтах видання «Країна» фотозамітка слугує доповненням до статті чи репортажу, знімки у формі квадрата друкуються на $\frac{1}{2}$ чи $\frac{1}{4}$ розвороту. Журнал «Безпека життя На Вінниччині» використовує фотозамітку для передачі напруженого та динамічного процесу надзвичайної ситуації.

Досить часто у журналі «Вокруг света» подають ілюстрації у формі вертикальних фотоколажів, що за змістовим наповненням належать до фоторепортажу. У журналі «Безпека життя на Вінниччині» фотоколаж – доповнення до текстового матеріалу.

Для передачі найголовніших фактів та забезпечення динаміки розвитку подій видання послуговуються такими жанрами, як фоторепортаж та фотокореспонденція. Кількість ілюстрацій коливається від 3 до 5–10, в залежності від теми. Ці жанри простежуються лише у журналі «Безпека життя на Вінниччині».

У виданні «Вокруг света» також використовують фотонарис, що вміщує у собі низку жанрів. Найчастіше пейзажний та портретний фотонарис простежується у рубриці «Національна гордість», «Фотопроект».

Портретний фотонарис є досить актуальним на шпальтах журналу «Країна» та «Безпека життя на Вінниччині», слугуючи доповненням до інтерв'ю з відомою людиною.

Художньо-публіцистичний жанр фотозамальовка функціонує як самостійний жанр лише у журналі «Безпека життя на Вінниччині», доповнює текстові матеріали у журналах «Вокруг света» та «Країна». Її підґрунтям є постановочний кадр, композицію якого визначає сам фотограф.

Декоративно-прикладні жанри, такі як фотопейзаж, фотопортрет, також використовуються на шпальтах видань. Фотопортрет як самостійний жанр функціонує у журналі «Безпека життя на Вінниччині» і представлений портретними знімками рятувальників. Фотожанр існує незалежно від текстового наповнення і не прикріплений до жодного текстового матеріалу. Умовно можна назвати своєрідною підрубрикою – «Обличчя служби». Яскравими прикладами фотопейзажу є зображення на шпальтах журналу «Вокруг света», де зображено мальовничі куточки з усього світу.

Фотонатюрморт подається як світлина, на яких зображено процес приготування традиційної їжі різних національностей у рубриках «Національна гордість», «Круглий стіл», «Фірмова страва» («Вокруг света»).

Панорамна зйомка масштабних об'єктів, зроблених над висотою земної поверхні, користується неабиякою популярністю на сторінках «Вокруг света» і є особливістю журналу.

Журнал «Безпека життя на Вінниччині», висвітлюючи події з історії пожежної служби, у кожному номері використовує документальні фото. Інколи цей жанр трапляється у журналі «Країна».

Інфографіка використовується у всіх виданнях, є невід'ємним елементом у висвітленні певної теми і поєднується із фотоінформацією. Зокрема представлена різноманітними картами, діаграмами, графіками, схемами, виносками, таблицями на шпальтах журналу «Вокруг света» у рубриці «Інфографіка». У журналі «Країна» інфографічне ілюстрування використовується досить рідко. У формі схем, застережень, своєрідних

таблиць (що друкуються у кольорі на розворот видання), інфорграфіка представлена на шпальтах «Безпека життя на Вінниччині».

На відміну від журналів «Безпека життя на Вінниччині» та «Вокруг света», часопис «Країна» досить часто використовує як засіб візуалізації шаржі та карикатури на актуальні теми, зокрема, політики, економіки, моралі.

Ілюстративний матеріал на шпальтах видань має певні недоліки: неякісний друк, невдала композиція та кадрування зображення, невідповідність ілюстрації текстовому наповненню.

Отже, часописи «Вокруг света», «Країна» та «Безпека життя на Вінниччині» використовують різноманітні засоби візуалізації, які є невід'ємною складовою внутрішнього наповнення видань, забезпечують повноцінне сприйняття інформації читачами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Айнутдинов А. С. Типология и функции карикатуры в прессе / А. С. Айнутдинов // Вестник Челябинского государственного университета. – 2008. – №21(122) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cartoonblues.com/forum/viewtopic.php?p=61734>.
2. Березин В. Фотожурналистика: Учеб. пособие / В. Березин. – М.: РУДН, 2009. – 159 с.
3. Вартанова Е. Фотожурналистика в эпоху массовой креативности / Е. Вартанова // В мастерской фотожурналиста. Сборник статей / Под ред. О. А. Бакулина, Л. В. Сёмовой. – М.: Факультет журналистики МГУ имени М. В. Ломоносова, 2011. – С.5 – 9.
4. Волинець Г. Малі інформаційні жанри фотожурналістики у сучасній пресі / [Електронний ресурс]. – Режим доступа: // <http://journ.besaba.com/uncategorized/г-волинець-малі-інформаційні-жанри-фо.html>
5. Ворон Н. Жанры фотожурналистики: Учеб. пособие для вузов по спец. «Журналистика» / Н. Ворон. – М.: 2012. – с.145.
6. Вяткин В. Фоторепортаж – основа фотодокументалистики / В. Вяткин // В мастерской фотожурналиста. Сборник статей / Под ред. О. А. Бакулина, Л. В. Сёмовой. – М.: Факультет журналистики МГУ имени М. В. Ломоносова, 2011. – С.11 – 20.
7. Вяткин В., Сёмова Л. Фотоочерк – исследование жизни / Д. Костюков // В мастерской фотожурналиста. Сборник статей / Под ред. О. А. Бакулина, Л. В. Сёмовой. – М.: Факультет журналистики МГУ имени М. В. Ломоносова, 2011. – С.52 – 72.
8. Гуревич С. Газета: вчера, сегодня, завтра. Учеб.пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2004. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // <http://evartist.narod.ru/text10/01.htm>
9. ДСТУ 3017-95 видання. Основні види. Терміни та визначення.

10. Доступні типи діаграм. Microsoft Office. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: // [https://support.office.com /uk-ua/article/Доступні-типи-діаграм-a6187218-807e-4103-9e0a-27cdb19afb90?CorrelationId=58f0b858-6965-468c-8d44-5056436cd0ac&ui=uk-UA&rs=uk-UA&ad=UA#feedbackText](https://support.office.com/uk-ua/article/Доступні-типи-діаграм-a6187218-807e-4103-9e0a-27cdb19afb90?CorrelationId=58f0b858-6965-468c-8d44-5056436cd0ac&ui=uk-UA&rs=uk-UA&ad=UA#feedbackText)
11. Животко А. П. Історія української преси / Упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 1999. – 368 с.
12. Журналістський фах: газетно-журнальне виробництво: навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і допов. / Т. О. Приступенко, Р. В. Радчик, М. К. Василенко та ін.; за ред. В. В. Різуна. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – 352 с.
13. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник / В. Здоровега. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
14. Каган М. О. О месте фотографии в современной культуре / М. Каган // Советское фото. – М.:, 1978. – С.4 – 8.
15. Карпенко В. П. Журналістика: основи професійної комунікації / Віталій Карпенко. – К.: Нора-прінт, 2002. – 348 с.
16. Ким М. Н. Основы творческой деятельности журналиста: Учеб. Пособие. Питер, 2011. – 400 с.
17. Кобишева В. Проблеми типології українських періодичних видань про культуру. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: // <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2167>
18. Колесниченко А.В. Практическая журналистика. – Учеб. пособие. МГУ, 2008. – 180 с.
19. Колосов А. Новый взгляд на жанры фотожурналистики / А.Колосов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=1961&level1=main&level2=articles>
20. Корконосенко С. Основы журналистики. – М.: Аспект Прес, 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: // <http://evartist.narod.ru>
21. Кузнецова О. Засоби масової комунікації. Посібник: Вид. 2-ге, перероблений доповнене / О. Кузнецова // Серія «Навч. та наук. видання

- професорсько-викладацького складу Львівського національного університету ім. І.Франка». — Львів: ПАІС, 2005. — 200 с.
22. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. — К.: ВЦ «Академія», 2007. — 752 с. (Notabene).
 23. Максимович М. Дослідження фотожурналістики / М. Максимович // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // [http:// lnu.edu.ua](http://lnu.edu.ua).
 24. Максимович М. Фотоілюстрація у газеті: критерії, тенденції, перспективи // Вісник Львівського ун-ту. Серія журналістика. — Вип. 26. — Львів, 2005. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.lnu.edu.ua>
 25. Михайлин І. Історія української журналістики ХІХ століття: Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 720 с.
 26. Михайлин І. Л. Основи журналістики: підручник / І.Л. Михайлин. — К.: ЦУЛ, 2003. — 284 с.
 27. Михайлюта О. Розважальний компонент інформаційно-аналітичного журналу «Корреспондент»: карикатури Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи, 2013. — №3. — С. 209 — 212.
 28. Недопитанський М. Сучасна періодика: типологічний аспект. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // [http://journalib.univ.kiev.ua /index.php?act = article&article=1553](http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act = article&article=1553)
 29. Поліха Л. Жанрові різновиди фотожурналістики у періодичних виданнях Закарпаття 1919–1944 років / Л. Поліха // Вісник Ужгородського університету. Серія філологія. — Вип.22. — 2009. — С.141–143.
 30. Реснянская Л. Общероссийские газетные издания // Вестник МГУ. Сер. Журналистика, 2000. — №4. — С. 3 — 14.
 31. Сёмова Л. Психологические аспекты съемки фотопортрета. В мастерской фотожурналиста. Сборник статей / Под ред. О. А. Бакулина, Л. В. Сёмовой. — М.: Факультет журналистики МГУ имени М. В. Ломоносова, 2011. — С. 72 — 90.
 32. Смирнова Е. А. Вестник Инфографика в системе журналистских жанров ВолГУ. Серия 8. Вып. 11. — 2012. — С. 92 — 95.

33. Тертычний А. Жанры периодической печати: учеб. пособ. – М.: Аспект Пресс, 2000, – 312 с.
34. Тимошик М. Види видавничої продукції. Книга як основний предмет видавничої діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступа: // <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1294>
35. Трачук Т. Особливості розвитку журналістичнознавчих досліджень в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступа:// <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2402>
36. Тулупов В. Изобразительная журналистика в газете / В. В. Тулупов. – Воронеж, 2012. – 184 с.
37. Тулупов В. Теоретический и практический аспекты типологии печатных периодических изданий . – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: // <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tguwww.woa/wa/Main?Textid=1970&level1=main&level2=articles>
38. Тулупов В. Формы подачи и жанры изобразительной пресс-журналистики. Вестник ВГУ. Серия: Филология. Журналистика, 2015. – №1. – С. 137 – 142.
39. Чудаков Г. Фотография в прессе: содержание, форма, жанровая структура / Григорий Чудаков // Советское фото, 1982. – № 8. – С. 14–15.
40. Швед О. Інфографіка як засіб візуальної комунікації в сучасній журналістиці / О. Швед. // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах, 2014. – Вип. 30. – С. 305 – 313.
41. Шевченко В.Е. Типологія сучасних журналів – засіб вивчення світогляду суспільства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: // <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1990>

